

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Diplomová práce

**Exekuce srážkami z příjmu zaměstnanců
ve veřejné správě**

Bc. Iva Šufajzlová

© 2024 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Iva Šufajzlová

Veřejná správa a regionální rozvoj – c.v. Šumperk

Název práce

Exekuce srážkami z příjmu zaměstnanců ve veřejné správě

Název anglicky

Distraint by deduction from income of public servants

Cíle práce

Cílem práce je analyzovat dosavadní právní úpravu provádění srážek ze mzdy, jako jednoho způsobu provedení exekuce dle ust. § 58 odst. 2 zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád. Práce bude zpracována jak z pohledu právní teorie, tak i z pohledu současné praxe, kdy případné zjištěné nedostatky budou v práci zhodnoceny a také budou navrženy možnosti jejich nápravy.

Metodika

Analýza právních předpisů a odborné literatury, jež se vztahuje k problematice provádění exekuce srážkami ze mzdy povinného, za účelem zjištění teoretických poznatků a zpracování jejich východisek. Na základě takto získaných informací proběhne v praktické části práce sběr relevantních dat o provádění srážek z příjmu zaměstnanců ve veřejné správě se zaměřením na vzorek zaměstnanců vybraných územních samosprávných celků, ale také dojde ke komparaci růstu příjmů této vybrané skupiny zaměstnanců ve vztahu k nezabavitelné částce. Zjištěné poznatky pak budou následně zhodnoceny z hlediska právní úpravy i z pohledu praktického, a to zejména s ohledem na úroveň právního státu a vymahatelnosti pohledávek v ČR. Dále pak bude nastíněn i možný vývoj v provádění srážek v budoucnosti na základě komparace zjištěných dat.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

Exekuce, mzda, srážky ze mzdy, povinný, soudní exekutor, zaměstnanec, zaměstnavatel, veřejná správa

Doporučené zdroje informací

BREBURDA, J. Exekuce srážkami ze mzdy 2022. Olomouc: ANAG, 2022. ISBN 978-80-7554-354-7.

KASÍKOVÁ, M. a kol. Exekuční řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2022. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-855-9.

KURKA, V. a DRÁPAL, L. Výkon rozhodnutí v soudním řízení. Praha: Linde, 2004. ISBN 80-7201-443-9.

SVOBODA, K. a kol. Občanský soudní řád: komentář. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-828-3.

ŠÍNOVÁ, R. a kol. Civilní proces. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-600-5.

WOLFOVÁ, J. a ŠTIKA, M.. Soudní exekuce. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-427-0.

Předběžný termín obhajoby

2023/24 LS – PEF

Vedoucí práce

JUDr. Daniela Světlíková

Garantující pracoviště

Katedra práva

Elektronicky schváleno dne 7. 3. 2023

Ing. JUDr. Eva Daniela Cvik, Ph.D. et Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 13. 3. 2023

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 26. 02. 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „Exekuce srážkami z příjmu zaměstnanců ve veřejné správě“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 11. 3. 2024

Poděkování

Ráda bych poděkovala JUDr. Daniele Světlíkové za její cenné rady a připomínky, které mi pomohly při zpracování této práce. Dále děkuji i své rodině za podporu po celou dobu studia.

Exekuce srážkami z příjmu zaměstnanců ve veřejné správě

Abstrakt

Diplomová práce se věnuje právnímu prostředí, jež se vztahuje k problematice exekucí se zaměřením na provádění srážek ze mzdy nebo jiného příjmu povinného. Úvodní (teoretická) část práce se zabývá obecným vymezením exekucí v právním řádu a relevantními prameny práva k dané problematice. Za užití teoretických poznatků došlo k vymezení jednotlivých pojmů, na které práce v dalších částech navazuje, a které jsou rozhodné pro provádění srážek z příjmu povinného. Vlastní část práce se věnuje praktickým poznatkům ohledně provádění srážek z příjmu povinného obecně, tj. zejména změnám jednotlivých parametrů nezabavitelné částky a této částky samotné, ale také vývoji platů vybraných zaměstnanců územně samosprávných celků z pohledu jejich základní složky – platového tarifu. Problematika provádění srážek u zaměstnanců územně samosprávných celků byla následně podrobena i dotazníkovému šetření, kdy data, poskytnutá ze strany vyšších i nižších územně samosprávných celků, potvrdila trend zjištěný ze samotného zpracování práce. Zjištěná data se stala podkladem pro tři možná opatření v rámci provádění srážek, která byla navržena v poslední části práce a měla by zvýšit efektivnost vymahatelnosti pohledávek v rámci provádění srážek ze mzdy nebo jiného příjmu povinného a zvýšit tak vymahatelnost práva v České republice.

Klíčová slova: srážka ze mzdy, povinný, exekuce, exekutor, plátce příjmu, nezabavitelná částka, vyživované osoby, příjem, exekuční příkaz, veřejná správa

Distrain by deduction from income of public servants

Abstract

The diploma thesis deals with the the legal environment related to the issue of distraint with a focus on deductions from the income or other wages of the debtor. The introduction as a theoretical part of the thesis deals with the general definition of distraint in legal system and relevant sources of law for this issue. With the use of theoretical knowledge were defined individual terms, which are used on in the next parts of the diploma thesis, and which are decisive for administration of deductions from the income of the debtor. The main part of the diploma thesis is devoted to practical knowledge regarding the implementation of deductions from the income of the debtor in general, principally in particular changes to the individual parameters of the unseizable amount and this amount itself, but also to the development of income of selected employees in public administration units in the sense of their basic component - the income scale. The issue of administration of deductions for employees in public administration units was also subjected to a questionnaire survey, when the data provided by higher and lower public administration units confirmed the trend found from the diploma thesis itself. The obtained data then became the basis for three possible measures in the context of deductions from income, which were proposed in the last part of the diploma thesis, and which should increase the effectiveness of debt collection in the context of deductions from the income or other wages of the debtor and increase law enforcement in Czech Republic.

Keywords: deduction from income, debtor, distraint, bailiff, payer of wages, unseizable amount, dependents, income, enforcement order, public administration

Obsah

1 Úvod	10
2 Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce	12
2.2 Metodika	12
3 Teoretická východiska	14
3.1 Exekuce	14
3.1.1 Právní základ.....	15
3.1.2 Obecně k řízení (subjekty, zahájení řízení, průběh)	17
3.1.3 Způsoby provedení exekuce	20
3.1.3.1 Peněžité pohledávky	20
3.1.3.2 Nepeněžité pohledávky	21
3.2 Provádění exekuce srážkami ze mzdy nebo jiného příjmu povinného	22
3.2.1 Rozhodnutí o provádění srážek.....	23
3.2.2 Nezabavitelná částka.....	25
3.2.3 Druhy peněžitých pohledávek	27
3.2.4 Výpočet a provádění srážek ze mzdy	29
3.2.5 Povinnosti a práva plátce příjmu povinného.....	32
3.2.6 Procesní obrana a ochrana povinného	35
4 Vlastní práce	38
4.1 Vývoj růstu nezabavitelné částky.....	38
4.1.1 Růst životního minima.....	38
4.1.2 Růst normativních nákladů na bydlení	40
4.1.3 Růst nezabavitelné částky (základní a dalších osob).....	42
4.2 Vývoj růstu platů zaměstnanců (úředníků) územně samosprávných celků	45
4.3 Srovnání růstu nezabavitelné částky a platových tarifů zaměstnanců ve veřejné správě 52	
4.4 Šetření k provádění srážek	53
4.4.1 Žádost o poskytnutí informací	53
4.4.2 Analýza zjištěných dat	54
5 Výsledky a diskuse	60
5.1 Snížení vymahatelnosti práva a možná další rizika při provádění srážek v budoucnosti	60
5.2 Navrhovaná řešení.....	63
5.2.1 Modifikace konstrukce výpočtu nezabavitelné srážky	63
5.2.2 Minimální srážka z příjmu povinného a s tím související diskuse	66
5.2.3 Změna paušální náhrady nákladů plátce příjmu povinného	69

6 Závěr.....	73
Seznam použitých zdrojů	76
7 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk.....	83
7.1 Seznam tabulek	83
7.2 Seznam grafů.....	83
7.3 Seznam použitých zkratk.....	83
8 Přílohy	84

1 Úvod

Otázka exekucí je dlouhodobě celospolečenským problémem, jež se dotýká velké části obyvatel České republiky, a to nejen samotných povinných, kterých bylo k 1. 2. 2024 celkem 644 857¹, ale také jejich rodinných příslušníků, když jednotlivé způsoby provedení exekuce zasahují nejen do majetkových poměrů samotného povinného (typicky se jedná o zásah do majetku manžela, ale také rodiny jako celku). Jak je již patrné ze samotného názvu diplomové práce, tak tato se s ohledem na její rozsah nebude věnovat problematice exekucí komplexně, ale jejím stěžejním tématem bude toliko jeden ze způsobů provedení exekuce ve smyslu ust. § 58 odst. 2 ex. řádu, a to provádění srážek ze mzdy nebo jiného příjmu povinného. Obecně lze říct, že téměř každý povinný, který pobírá exekučně postižitelný příjem a zároveň nemá na svém účtu, příp. na účtu manžela, dostatečné množství finančních prostředků, se setkal s exekučním příkazem k provedení exekuce srážkami ze mzdy nebo jiného příjmu, neboť vydání tohoto exekučního příkazu většinou následuje ihned po shora uvedeném způsobu provedení exekuce. I proto je tento způsob provedení exekuce aktuálně předmětem debat ve společnosti, kdy jsou často zmiňovány možné úpravy, neboť dochází k jeho nižšímu uplatnění. Diplomová práce se tak pokusí nastítnit aktuální problémy s prováděním srážek, zejm. v souvislosti s efektivitou vymáhání pohledávek (práva) v České republice, a to ve srovnání s jedním ekonomickým parametrem – vývojem růstu platů zaměstnanců ve veřejné správě – konkrétně zaměstnanců územně samosprávných celků, jež koresponduje i s oborem studia, v rámci kterého je tato práce zpracovávána (Veřejná správa a regionální rozvoj). V práci pak budou zohledněny jak teoretické znalosti, nabyté v rámci studia, ale také praktické zkušenosti diplomantky, která je profesí personální a mzdová účetní, a daná problematika je pro ni velmi blízká, a jež se projeví i v návrhu možných řešení současné situace.

V teoretické části práce bude provedeno seznámení s obecnou úpravou exekucí v České republice a jejich zakotvením v právním řádu. Vzhledem ke skutečnosti, že z teoretických poznatků bude následně v práci dále vycházeno, budou zde uvedeny jednotlivé právní předpisy, ale také jednotlivé pojmy, jež budou v práci využívány (např. subjekty exekučního řízení). Stěžejní však v rámci dané kapitoly bude analýza způsobu provedení exekuce srážkami ze mzdy a jejího zakotvení mezi jiné zákonné způsoby

¹ Exekutorská komora České republiky. Základní statistické údaje [online]. Statistika.ekcr.info. [cit. 24. 2. 2024]. Dostupné z <<https://statistiky.ekcr.info/statistiky>>.

jejího provedení. Dojde k vymezení jednotlivých aspektů, které jsou rozhodné pro provádění srážek z příjmu povinného. Na danou problematiku nebude nahlíženo pouze z procesního hlediska, ale také z pohledu jednotlivých práv a povinností osob, jež jsou na daném způsobu provedení exekuce účastni.

Samotná vlastní práce pak ve svém úvodu provede hloubkovou analýzu nezabavitelné částky a jejích jednotlivých aspektů, které jsou pro řádné provedení srážky rozhodné. Práce poukáže na změny výše jednotlivých parametrů, příp. i na jiné změny, ke kterým ve sledovaném období od 1. 1. 2020 do 31. 12. 2023 došlo. Změny budou sledovány i v souvislosti se zvoleným ekonomickým parametrem – výší platů zaměstnanců územně samosprávných celků, kdy následně dojde ke srovnání jednotlivých změn, s poukázáním na výši nezabavitelné částky typového zaměstnance územně samosprávného celku.

Mimo samotnou analýzu bude vlastní práce věnována i dotazníkovému šetření, jež bude za účelem zpracování práce provedeno. V rámci daného šetření budou osloveny obce o různých velikostech dle počtu obyvatel v každém vyšším územně samosprávném celku na území České republiky a také samotné kraje, a to za účelem získání informací o provádění srážek jednotlivých zaměstnanců.

Po sumarizaci zjištěných dat s přihlédnutím k teoretickým východiskům následně dojde k jejich analýze. Zjištěná data pak budou sloužit jako podklad pro případný návrh řešení, resp. možné nové právní úpravy, upravující provádění srážek z příjmu povinného a případné zvýšení vymahatelnosti práva v České republice.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem práce je analyzovat dosavadní právní úpravu provádění srážek ze mzdy, jako jednoho ze způsobů provedení exekuce dle ust. § 58 odst. 2 zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád. Práce bude zpracována jak z pohledu právní teorie, tak i z pohledu současné praxe ve vztahu k účastníkům exekuce, ale také k právům a povinnostem zaměstnavatelů. Případné zjištěné nedostatky budou v práci zhodnoceny a také budou navrženy možnosti jejich nápravy.

2.2 Metodika

Předmětná kvalifikační práce bude rozdělena na dvě části, které na sebe tematicky navazují, kdy z první části bude následně vycházet i další pasáž. Před započítím práce bude provedena důkladná rešerše všech zákonů a jiných podzákonných právních předpisů, které se k dané problematice vztahují, vč. příslušné komentářové literatury. Mimo právní úpravu bude provedeno i dohledání dalších relevantních dokumentů k tématu exekucí, provádění srážek, a také k problematice platů zaměstnanců ve veřejné správě.

Základem práce bude její teoretická pasáž, jež bude vycházet z rešerší dohledané literatury. Dojde k systematické analýze právních předpisů, upravujících problematiku exekucí a srážek ze mzdy nebo jiného příjmu povinného, a to zejm. zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, a také zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ze kterého se také v rámci exekucí vychází. Prioritní bude nastínění obecného vymezení exekucí v právním řádu vč. vymezení jednotlivých pojmů, které práce bude následně používat. Další část práce bude věnována toliko jedinému způsobu provedení exekuce, jež je předmětem výzkumu. Detailně budou rozebrány základní aspekty provádění srážek, jako jsou nezabavitelná částka a povaha vymáhané pohledávky. V neposlední řadě bude nastíněna i metodika výpočtu provedených srážek z příjmu povinného, což bude následně také základem dalšího postupu.

Vlastní část textu práce bude věnována konkrétnímu růstu nezabavitelné částky a jejich jednotlivých parametrů ve sledovaném období (od 1. 1. 2020 do 31. 12. 2023), a to za užití příslušných podzákonných právních předpisů. Zároveň práce nastíní i zvyšování platů

zaměstnanců ve veřejné správě, konkrétně zaměstnanců územně samosprávných celků, jejichž výše je ovlivňována zejm. změnou základní složky, a to platového tarifu. Následující část pak bude věnována analýze dat, která budou pro účely práce poskytnuta ze strany oslovených územně samosprávných celků (vyšších i nižších). Zjištěná data pak poslouží ke komparaci vývoje růstu nezabavitelné částky a výše platového tarifu ve sledovaném období, jako jednoho z ekonomických parametrů.

Závěr práce pak bude věnován návrhu řešení, jež se pokusí napravit případný vadný stav v souvislosti s efektivitou provádění exekuce srážkami ze mzdy nebo jiného příjmu povinného. K vyhodnocení současného stavu a možnému navržení řešení bude využita nejen shora zmiňovaná analýza, ale také vlastní empirická zkušenost, pozorování, dotazníkové šetření a komparace právních úprav.

3 Teoretická východiska

Předmětná kapitola, jak již vyplývá z jejího pojmenování, bude věnována teoretickým aspektům provádění exekuce srážkami z příjmů povinných v rámci exekuce vedené soudním exekutorem. Teoretické aspekty pak budou následně využívány v rámci dalšího zpracování tématu.

3.1 Exekuce

Exekuční právo je jedním ze dvou základních fází civilního procesu, a to spolu s nalézacím řízením, které často samotné exekuci předchází. Smyslem nalézacího řízení je určit, co je v daném případě právo, a jasně stanovit určité právní poměry mezi jednotlivými subjekty. Není-li však splněno, dodržováno apod. to, co bylo v rámci nalézacího řízení přiznáno, nastupuje možnost domáhat se daného v rámci řízení vykonávacího – exekučního. Ačkoliv se na první pohled může zdát, že hlavní funkcí exekučního řízení je funkce represivní, tedy vynucení splnění povinnosti, jež byla uložena v rámci předcházejícího řízení, není tomu tak. Základní funkcí exekučního práva je funkce preventivní, tj. hrozba, že může dojít k přímé realizaci povinnosti, která nebyla ze strany konkrétního subjektu (dlužníka) splněna dobrovolně. Již samotná možnost zahájení dalšího řízení je pro dlužníka určitou motivací splnit to, co mu bylo uloženo. Preventivní funkce se tak projevuje vždy, i když není zahájeno další řízení. Mimo tyto dvě funkce pak má exekuční právo i funkci ochrannou spočívající nejen v ochraně práv věřitele (oprávněného), ale také slabších stran, typicky spotřebitelů.

Současná právní úprava exekučního práva je založena na jisté dvojkolejnosti právní úpravy civilních exekucí. Daná dvojkolejnost spočívá v systému výkonu rozhodnutí, který je vykonáván prostřednictvím civilních soudů, resp. soudů okresních, a exekucí, jež jsou vykonávány prostřednictvím soukromých subjektů – soudních exekutorů, kterým byla svěřena určitá veřejná moc a byli pověřeni exekutorským úřadem. Jedním z největších procesních rozdílů mimo subjekt, který vede to které řízení, je také samotný způsob vymáhání dané povinnosti, neboť v případě výkonu rozhodnutí je tento prováděn toliko jedním způsobem, a to např. výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu povinného či výkon rozhodnutí prodejem movitých věcí povinného, kdy volba je na oprávněném, který musí způsob provedení navrhnout v rámci svého návrhu na zahájení výkonu rozhodnutí.

Oproti tomu v rámci exekuce rozhoduje o provedení exekuce soudní exekutor, bez intervence oprávněného, přičemž k vymožení je možné využít všechny zákonné způsoby provedení exekuce (k tomuto viz dále).²

S ohledem na větší účelnost exekucí vedených soudními exekutory se bude práce věnovat právě této variantě vykonávacího řízení, kdy však tyto řízení vykazují určité podobnosti a mají i obdobný právní základ.

3.1.1 Právní základ

Obecně lze uvést, že exekuční řízení vychází z velké části z právních předpisů upravující samotné civilní právo procesní jako celek, a to nejen z pohledu vnitrostátních pramenů, ale také z pramenů mezinárodního práva, zejm. práva evropského.

Z vnitrostátních pramenů je na místě, dle hierarchie právních předpisů, v první řadě zmínit ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky a usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod. Nejdůležitější prameny exekučního práva ve smyslu formálním však nalezneme na zákonné úrovni. Samotná právní úprava exekučního řízení vychází ze dvou základních právních předpisů, které ovlivňují exekuční řízení. Jedná se o zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. Dále jsou jisté aspekty exekučního práva upraveny jednotlivými vyhláškami, jako např. vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem, nebo vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 329/2008 Sb., o centrální evidenci exekucí. V neposlední řadě je také na místě zmínit stavovské předpisy Exekutorské komory ČR, a to např. stavovský předpis Exekutorské komory ČR ze dne 23. 5. 2002, kancelářský řád. V souvislosti s exekucí je však nutné aplikovat i jiné právní normy, a to právě ve vztahu ke srážkám ze mzdy, jež jsou stěžejním tématem této práce, i např. zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu,

² ŠÍNOVÁ, R., KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, I. a kol. *Civilní proces*. Praha: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). s. 1–8.

příp. k tomuto zákonu vydávané příslušné podzákoné právní předpisy (např. nařízení vlády č. 436/2022 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima).³

V oblasti nadnárodních a evropských pramenů je nutné jako základní pramen civilního procesu zmínit zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, příp. jednotlivé bilaterální, resp. multilaterální mezinárodní smlouvy v této oblasti. Dílčí otázky exekučního řízení jsou upraveny i na unijní úrovni, a to zejména v nařízeních, tj. v aktech sekundárního práva, např. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky.⁴ Výčet všech právních předpisů na vnitrostátní a mezinárodní úrovni je velice obsáhlý, a proto se práce zaměří zejména na vztah dvou základních právních předpisů upravující exekuční řízení (tj. ex. řádu a o.s.ř.).

Nejdůležitějšími zákony upravující exekuce, jak již bylo nastíněno výše, jsou exekuční řád a občanský soudní řád. Východisko vztahu mezi těmito právními předpisy nalezneme v ust. § 52 odst. 1 ex. řádu „*Nestanoví-li tento zákon jinak, použijí se pro exekuční řízení přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu.*“ Předmětným ustanovením byla kodifikována zásada *lex specialis derogat legi generali*,⁵ přičemž subsidiární použití občanského soudního řádu není omezeno toliko na část šestou – výkon rozhodnutí, ale s odkazem na ust. § 254 o.s.ř. je možné subsidiárně využít i předcházejících části zákona. Občanský soudní řád se tedy použije v případech, kdy exekuční řád jednotlivou právní úpravu sám neobsahuje. Má-li být občanský soudní řád aplikován současně s exekučním řádem, je nutné exekuční řád vykládat v souladu s tímto právním předpisem. Přestože je však v exekučním řádu výslovně zakotveno subsidiární použití občanského soudního řádu, samotný exekuční řád v některých ustanoveních odkazuje na jednotlivé části *lex generalis*, a to např. v ust. § 60, § 65, § 69.⁶

³ ŠÍNOVÁ, R., KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, I. a kol. *Civilní proces*. Praha: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). s. 2–3.

⁴ ŠÍNOVÁ, R., KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, I. a kol. *Civilní proces*. Praha: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). s. 3–4.

⁵ „*zákon zvláštní ruší zákon obecný*“, SKŘEJPEK, M. In: HENDRYCH, D. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. [online]. Praha: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. [cit. dne 26.7.2023]. PDF format. Dostupné z: <<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfwp64zrguxgyzlyl5zxx4dfojuw64s7mrsxe33hmf2gs3tgmvgzs33sne>>.

⁶ WOLFOVÁ, J., ŠTIKA, M. *Soudní exekuce*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. s. 159.

3.1.2 Obecně k řízení (subjekty, zahájení řízení, průběh)

Jedním z pojmových prvků exekučního procesu jsou jeho subjekty, mezi které řadíme ty, které se podílí na rozhodovací činnosti v rámci řízení, a také samotné účastníky exekučního řízení. Mezi tzv. rozhodovací subjekty patří dva základní, které se vyskytují v každém řízení, a to exekuční soud a soudní exekutor.⁷ Exekučním soudem je vždy místně příslušný okresní soud, kdy jeho příslušnost je stanovena zákonem vždy ve vztahu k povinnému (viz ust. § 45 ex. řádu). V rámci současné právní úpravy je soudu svěřeno zejm. vydávání pověření soudního exekutora vedením exekuce a také rozhodování o procesních podáních povinného (např. o návrhu na zastavení a odklad exekuce). Dalším základním subjektem dané kategorie je soudní exekutor, tj. fyzická osoba – podnikatel, pověřená exekutorským úřadem, vykonávající svoji činnost nezávisle a za úplatu. Soudním exekutorem se může stát pouze osoba, jež splnila všechny zákonem stanovené předpoklady (blíže viz ust. § 9 odst. 1 ex. řádu).

Účastenství v rámci exekuce je vymezeno v ust. § 36 odst. 1 a 2 ex. řádu a účastníky jsou oprávněný, povinný a manžel povinného v případě, že je postihován jeho majetek nebo majetek ve společném jmění manželů. Oprávněným je v zásadě ten, komu svědčí právo, jež je vymáháno v rámci exekuce, kdy toto bylo přiznáno exekučním titulem, a zároveň se daná osoba jako oprávněný označil v exekučním návrhu, který podává. Typicky se tak bude jednat např. o věřitele, kterému má třetí osoba uhradit nějaké plnění. Povinným je pak ta osoba, která má určitou povinnost splnit a je jako takto označen v návrhu. Bez ohledu na zákonné vymezení účastníků je však nutné respektovat i obecné vlastnosti stanovené pro účastníky v hlavě třetí o.s.ř. (procesní způsobilost a procesní subjektivita).⁸

Exekuční řízení je ovlivněno dispoziční zásadou, která se projevuje tak, že k zahájení řízení je nutná aktivita ze strany oprávněného spočívající v podání exekučního návrhu. Exekuční návrh musí dle ust. § 38 odst. 1 ex. řádu obsahovat:

- obecné náležitosti procesního podání – musí být patrné: kdo tento návrh činí, které věci se týká, co sleduje, a také musí být podepsán a datován;⁹

⁷ Dalšími „rozhodovacími subjekty“ jsou např. správce závodu, soudní znalec, tlumočník, insolvenční správce.

⁸ WOLFOVÁ, J., ŠTIKA, M. *Soudní exekuce*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. s. 47–48, 66–68.

⁹ Obecné náležitosti procesního podání jsou stanoveny v ust. § 42 odst. 4 o.s.ř., a proto jejich výslovné uvedení v ust. § 38 odst. 1 ex. řádu lze považovat za nadbytečné s odkazem na ust. § 52 odst. 1 ex. řádu.

- identifikaci účastníků (oprávněného a povinného) – jméno a příjmení, adresa trvalého pobytu, resp. obdobný údaj v případě cizince, a příp. rodné číslo nebo datum narození (v případě fyzických osob); obchodní firma nebo název, sídlo, identifikační číslo (v případě právnických osob);
- přesné označení exekučního titulu – typ (rozsudek, notářský zápis apod.), orgán, který titul vydal či sepsal, datum vydání, číslo jednací;
- uvedení povinnosti, která má být exekucí vymožena;
- údaj o rozsahu splnění povinnosti, uložené exekučním titulem;
- označení důkazů.

Dle současné právní úpravy je nezbytnou přílohou exekučního návrhu vždy exekuční titul ve věci, a to ve formě stejnopisu (originálu) nebo jeho úředně ověřené kopie.¹⁰

Exekuční titul je základním podmínkou pro vedení exekuce ze strany soudního exekutora. Jedná se o kvalifikovanou listinu, která byla vydána orgánem k tomu nadaným rozhodovací pravomocí a ukládá určité osobě (povinnému) povinnost k plnění (peněžitému / nepeněžitému), příp. o listinu, kterou dlužník na sebe určitou povinnost převzal a souhlasil s nuceným výkonem dané povinnosti, nebude-li tato povinnost z jeho strany dobrovolně a řádně splněna. Demonstrativní výčet exekučních titulů, tj. podkladových rozhodnutí pro vedení exekuce soudním exekutorem, je stanoven v ust. § 40 odst. 1 ex. řádu a jedná se o:

- vykonatelná rozhodnutí soudu, exekutora nebo orgánu činného v trestním řízení, pokud přiznává právo, postihuje majetek nebo zavazuje k povinnosti (typicky se jedná o rozsudek soudu ukládající povinnému – žalovanému povinnost zaplatit určitou částku);
- vykonatelný rozhodčí nález (tento titul je v současné době podroben ve značném rozsahu judikaturní činnosti soudů vyšších instancí);
- notářský zápis se svolením k vykonatelnosti;
- vykonatelné rozhodnutí a jiný exekuční titul, jež byl vydán orgánem veřejné moci (např. rozhodnutí obce o vyměření nedoplatku na místním poplatku za svoz komunálního odpadu);

¹⁰ KREJSTA, J. In: MOLÁK, S., KREJTA, J. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2023. s. 294-295.

- jiná vykonatelná rozhodnutí a schválené smíry a listiny, u nichž výkon připouští zákon (např. výpis ze seznamu přihlášených pohledávek vydaný v rámci insolvence dlužníka).

Pro úplnost je na místě dodat, že mimo vnitrostátní exekuční tituly, tj. ty, které byly vydány příslušnými orgány v České republice, mohou být za určitých podmínek (např. po jejich uznání apod.) vykonávány v rámci exekuce na území České republiky i cizozemská rozhodnutí.¹¹

Obsahuje-li exekuční návrh veškeré náležitosti, a způsobilý je i exekuční titul ve věci, který byl řádně doložen, přičemž není v řízení jiný nedostatek podmínek řízení, soudní exekutor požádá exekuční soud o pověření vedením exekuce. Po pověření soudního exekutora ze strany exekučního soudu pak může soudní exekutor následně zjišťovat majetek povinného, tak aby byla pohledávka oprávněného v co nejkratším rozsahu vymožena (zásada rychlosti) s přihlédnutím k přiměřenosti zvoleného způsobu provedení exekuce ve vztahu k povinnému (zásada přiměřenosti). Ke způsobům provedení exekuce viz dále.

Obecně lze říct, že exekuce je po pověření soudního exekutora jejím vedením plně v moci soudního exekutora, který tuto vede až do jejího skončení. Z pohledu oprávněného i soudního exekutora je nejžádanějším způsobem skončení exekuce vymožení povinnosti v plném rozsahu (vč. nákladů exekuce), kdy tímto dojde k naplnění cíle a smyslu vykonávacího řízení.¹² V původní právní úpravě řízení nebyla stanovena zákonem žádná maximální délka trvání exekuce, nicméně aktuální právní úprava zakotvuje, že „základní“ délka trvání neprivilégované exekuce, v rámci které nebylo ničeho vymoženo nebo nebyla postižena nemovitá věc, je 6 let od vyznačení doložky provedení exekuce s tím, že může dojít dvakrát k prodloužení lhůty o 3 roky složením zálohy ze strany oprávněného.¹³ Mimo délku trvání exekuce jsou v o.s.ř. upraveny i jiné zákonné důvody pro zastavení exekuce, a to zejm. v ust. § 268 odst. 1 o.s.ř., které taktéž vedou ke skončení exekuce jejím zastavením,

¹¹ KASÍKOVÁ, M. In: KASÍKOVÁ, M. a kol. Exekuční řád. Komentář. 5. vydání. Praha: C.H. Beck, 2022. s. 276–319.

¹² KASÍKOVÁ, M. In: KASÍKOVÁ, M. a kol. Exekuční řád. Komentář. 5. vydání. Praha: C.H. Beck, 2022. s. 434–438.

¹³ Ust. § 55 odst. 7–13 ex. řádu.

a to buď ze strany soudního exekutora se souhlasem oprávněného, nebo ze strany exekučního soudu.¹⁴

3.1.3 Způsoby provedení exekuce

Jednotlivé způsoby provedení exekuce jsou taxativně vyjmenovány v zákoně, a to konkrétně v ust. § 59 ex. řádu, přičemž jinými způsoby není možné exekuci provádět. Při určení vhodného způsobu provedení exekuce musí soudní exekutor vycházet ze zásady přiměřenosti exekuce, kdy soudní exekutor může zajišťovat majetek jen toliko v takovém rozsahu, aby bezpečně postačoval k uspokojení vymáhané pohledávky. Zároveň nemusí být v jednotlivém řízení zvolen pouze jediný způsob provedení exekuce, když ta může být prováděna i všemi jednotlivými způsoby současně, vyžaduje-li to výše pohledávky.¹⁵

Způsoby provedení exekuce zákon rozděluje podle toho, zda je vymáhána peněžitá pohledávka, či nepeněžitá plnění, k tomu viz dále. Speciální je pak postup v případě exekuce prodejem zástavy, kdy dochází k provedení exekuce prodejem zastavených movitých a nemovitých věcí a rozdělením výtěžku mezi účastníky.¹⁶

3.1.3.1 Peněžitá pohledávky

Způsoby provedení exekuce splněním peněžitá povinnosti – zaplacení určité částky jsou upraveny v ust. § 59 odst. 1 ex. řádu a jedná se o provádění:

- a) **srážkami ze mzdy a jiných příjmů**, blíže viz dále,
- b) **příkázáním pohledávky**, a to zejména z účtu povinného (manžela povinného) vedeného u peněžního ústavu, příp. příkázáním jiné peněžitá pohledávky (např. pohledávky z penzijního připojištění),
- c) **prodejem movitých věcí a nemovitých věcí**,
- d) **postižením závodu**,
- e) **správou nemovité věci**,

¹⁴ SVOBODA, K., JÍCHA, L. a kol. *Exekuční řád: komentář. Beckovy komentáře*. Praha: C.H. Beck, 2022. s. 407–475.

¹⁵ Ust. § 58 odst. 1 a 2 ex. řádu.

¹⁶ Ust. § 59 odst. 3 ex. řádu.

- f) **pozastavením řídičského oprávnění**, a to v případě, že je pohledávkou vymáhanou v předmětné exekuce nedoplatek výživného na nezletilé dítě.¹⁷

Při volbě způsobu provedení exekuce pro vymožení peněžité povinnosti je pak soudní exekutor omezen mimo jiné i zákonným pořadím pro realizaci jednotlivých způsobů, kdy jako prioritní je určeno provedení exekuce příkázáním pohledávky z účtu povinného a až jako *ultima ratio* je označen prodej nemovitých věcí, ve kterých povinný (jeho rodina) bydlí. Zákonné pořadí je pak možné nerespektovat, a to se souhlasem povinného nebo na jeho návrh.¹⁸

3.1.3.2 Nepeněžité pohledávky

Ačkoliv nejčastěji jsou exekuce spojovány s vymáháním peněžitých pohledávek, tj. zaplacení určité částky, která byla oprávněnému přiznána exekučním titulem, tak mohou nastat i životní situace, kdy je nutné provést nucený výkon určitého exekučního titulu i ve vztahu k pohledávkám nepeněžitým. S ohledem na povahu takové povinnosti existují i nim speciální způsoby provedení takové exekuce, kdy samotná povinnost určuje i způsob jakým bude její splnění vynuceno / vymoženo.

Dle ust. § 59 odst. 2 ex. řádu lze provést exekuci pro jinou než peněžitou povinnost následujícími způsoby:

- a) **vyklizením**, tj. v případě, že podkladové rozhodnutí povinnému ukládá, aby vyklidil nemovitost, stavbu, byt nebo místnost, a to buď bez náhrady nebo s reciproční povinností zajistit přiměřený náhradní byt, náhradní ubytování nebo přístřeší,
- b) **odebráním věci**, je-li povinnému v exekučním titulu uloženo, aby vydal třetí osobě (typicky oprávněnému) určitou věc (konkrétní nebo druhově určenou),
- c) **rozdělením společné věci**, dochází-li příslušným rozhodnutím k rozdělení aktuálního spoluvlastnictví, a to buď prodejem předmětné věci a rozdělením výtěžku prodeje, nebo faktickým rozdělením věci na odpovídající podíly, je-li to možné,

¹⁷ Ust. § 71a odst. 1 ex. řádu.

¹⁸ Ust. § 58 odst. 2 a 3 ex. řádu.

- d) **provedením prací a výkonů**, má-li povinný uloženou povinnost provést určitou činnost (práci / výkon) s tím, že je-li to možné, může být tato činnost provedena třetí osobou na náklady povinného.

Pro úplnost je pak na místě dodat, že s ohledem na povahu exekuce, kdy vznikají jak soudnímu exekutorovi, tak příp. i povinnému, určité náklady spojené s exekucí, dochází ke kombinaci jednotlivých způsobů pro nepeněžitě pohledávky a peněžitě pohledávky, neboť příslušné náklady jsou v rámci exekuce vymáhány jako plnění peněžitě. Typicky se může jednat o kombinaci provedení exekuce vyklizením a prodej movitých věcí, které byly v rámci vyklizení pojaty do soupisu k jejich zpeněžení.

3.2 Provádění exekuce srážkami ze mzdy nebo jiného příjmu povinného

Srážky ze mzdy je pojem, kterým se obecně rozumí zákonné zkrácení odměny zaměstnance za jeho provedenou práci, prováděné (nejčastěji pravidelně) ze strany zaměstnavatele zaměstnance, ve prospěch věřitelů zaměstnance, jež evidují za ním neuhrazenou pohledávku. Srážky pak mohou být prováděny jak proti vůli zaměstnance nebo s jeho souhlasem, avšak vždy za podmínek stanovených zákonem. Zákoník práce pak zakotvuje základní členění srážek ze mzdy na tři druhy (skupiny):

- srážky na základě zákona, které lze dále rozdělit na povinné (např. záloha na daň z příjmu fyzické osoby, pojistné na veřejné zdravotní pojištění) a nepovinné (záloha na mzdu, náhrada mzdy za dovolenou apod.);
- srážky na základě dohod, kdy se zaměstnanec dohodne se zaměstnavatelem na provádění srážek a uzavře s ním dohodu ve smyslu ust. § 2045 občanského zákoníku, přičemž i v rámci tohoto druhu rozlišujeme dvě základní varianty, a to dohody o vlastních srážkách ze mzdy (ve vztahu k pohledávce zaměstnavatele z výkonu zaměstnání) nebo dohody o cizích srážkách ze mzdy (ve vztahu k pohledávce zaměstnance z jiného právního důvodu vůči třetím osobám), nebo dohodu ve smyslu ust. § 146 písm. c) zákoníku práce;
- srážky na základě exekucí (viz dále).

Jednotlivé skupiny pak vykazují určité odlišnosti, když např. povinnost srážky provádět vzniká a zaniká různým způsobem, nicméně jsou si vzájemně rovnocenné, a navíc o.s.ř. a

navazující právní předpisy stanovují jednotná pravidla pro výpočet výše přípustných srážek a také pro jejich pořadí (souběh).¹⁹

Dále se práce bude věnovat toliko provádění srážek ze mzdy nebo jiného příjmu povinného v rámci exekuce, což je, jak již bylo uvedeno výše, jeden ze způsobů provedení exekuce vedené soudním exekutorem k vymožení peněžité pohledávky. Tento způsob provedení exekuce patří dlouhodobě mezi nejhojněji volené ze strany soudních exekutorů s přihlédnutím k zákonnému pořadí volby způsobů provádění exekuce (viz výše), neboť provádění srážek zasahuje šetrněji do práv povinného než např. prodej věcí povinného, a navíc většina obyvatel České republiky je buď zaměstnána nebo není ekonomicky aktivní, ale pobírá jiný příjem.²⁰

Aktuální podoba ex. řádu úplně vypustila samostatnou úpravu provádění exekuce srážkami ze mzdy nebo jiného příjmu povinného, kdy tato problematika byla v dřívější podobě zákona vyřešena odkazem na právní úpravu v o.s.ř., čímž byla zdůrazněna subsidiarita použití o.s.ř. v rámci exekucí. Zrušení ust. § 60 ex. řádu, však nemá na použití o.s.ř. žádný vliv (ust. § 52 odst. 1 ex. řádu). V rámci o.s.ř. pak nalezneme právní úpravu provádění srážek v rámci výkonu rozhodnutí (exekuce) v ust. § 276–302.

Předmětem realizace exekuce způsobem dle ust. § 59 odst. 1 písm. a) ex. řádu je právo povinného na výplatu mzdy nebo jiného (obdobného) příjmu vůči plátcí mzdy nebo příjmu. Mzdou se rozumí peněžité plnění a plnění peněžité hodnoty poskytované zaměstnavatelem zaměstnanci za práci. Tzv. jiné příjmy jsou vymezeny taxativně v ust. § 299 odst. 1 o.s.ř. a jedná se např. o plat, odměnu z dohod o pracovní činnosti / provedení práce, dávky státní sociální podpory (nejsou-li vypláceny jednorázově), ale také o důchody, nemocenská, peněžité pomoci v mateřství, odstupné apod., přičemž i pro tyto jiné příjmy jsou stanovena stejná pravidla jako pro srážky ze mzdy.

3.2.1 Rozhodnutí o provádění srážek

O realizaci jednotlivých způsobů provedení exekuce musí soudní exekutor v jejím průběhu rozhodnout příslušným rozhodnutím, kterým je exekuční příkaz. Stejně tomu je i v případě realizace exekuce srážkami z příjmu povinného. Současná právní úprava stanovuje

¹⁹ BREBURDA, J. *Exekuce srážkami ze mzdy*. 11. aktualizované vydání. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2023. s. 16–29.

²⁰ WOLFOVÁ, J., ŠTIKA, M. *Soudní exekuce*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. s. 159.

jednotné vzory, které je nutné při vydání exekučních příkazů respektovat, což má za následek zvýšení přehlednosti takového rozhodnutí jak pro samotné povinné (většinou právní laiky), ale také v souvislosti s prováděním srážek ze mzdy i pro samotné zaměstnavatele či jiné plátce příjmu povinného, neboť ti přehledně vidí veškeré údaje, které jsou rozhodné pro realizaci srážek. Vydaný exekuční příkaz musí být dostatečně určitý a zejm. zde musí být specifikován plátce příjmu povinného a také zda je vymáhána pohledávka přednostní nebo nepřednostní (viz dále).

Takto vydaný exekuční příkaz k realizaci exekuce srážkami ze mzdy nebo jiného příjmu povinného je následně doručován stejně jako jiné exekuční příkazy oprávněnému a povinnému (do vlastních rukou), ale v daném případě i do vlastních rukou plátcí příjmu povinného. Pro realizaci srážek je pak rozhodné, kdy dojde k doručení plátcí mzdy, který následně musí srážky provádět, neboť nastávají účinky *arrestatoria*, což bývá velmi často dříve než samotnému povinnému, když plátcí příjmu mají ze zákona zřízené datové schránky (právnícké osoby, podnikající fyzické osoby). Do doby, než nabude exekuční příkaz právní moci, resp. než nastanou i skutečnosti dle ust. § 52 odst. 3 písm. a) a b) ex. řádu, jsou srážky prováděny, nicméně nejsou soudnímu exekutorovi vypláceny a tyto deponuje plátce. Takto deponované a další srážky provedené v budoucnosti vyplácí soudnímu exekutorovi plátce až po jeho vyrozumění o shora uvedených skutečnostech ze strany soudního exekutora.²¹

Vzhledem k tomu, že u povinných často dochází ke změně zaměstnání v průběhu trvání exekuce, tak dochází i ke změně plátce příjmu povinného a ten pak nekoresponduje s tím, který je uvedený v exekučním příkazu. Vzhledem k povaze provádění srážek pak není vůči novému plátcí vydáván nový exekuční příkaz, ale je vydáno pouze usnesení, kterým je nový plátce vyrozuměn o tomto způsobu provedení exekuce. Zaměstnavateli jsou pak takovým usnesením sděleny následující informace – výše dosud provedených srážek; aktuální výše vymáhané pohledávky; pořadí, resp. rozhodné datum provádění srážek (doručení exekučního příkazu prvnímu plátcí v rámci exekuce).²² Pro úplnost je však na místě uvést, že dozví-li se samotný plátce o realizaci exekuce tímto způsobem, tak je nutné srážky realizovat i bez tohoto usnesení, příp. se soudním exekutorem spojit a o zaměstnání povinného exekutora vyrozumět.²³

²¹ WOLFOVÁ, J., ŠTIKA, M. *Soudní exekuce*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. s. 165, 167.

²² LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád (§ 251 až 376). Exekuční řád*. Exekuční právo. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015. s. 76.

²³ WOLFOVÁ, J., ŠTIKA, M. *Soudní exekuce*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. s. 166.

3.2.2 Nezabavitelná částka

S prováděním exekuce srážkami ze mzdy nebo jiného příjmu povinného souvisí právní pojem *nezabavitelná částka*. Tento pojem představuje tu část mzdy, jež musí být vždy vyplacena povinnému a nemůže být poukázána v rámci srážek z příjmu na vedenou exekuci, a to v měsíční periodě, kdy tímto postupem je povinný chráněn, aby byl schopen za delšího trvání exekuce vykonávat práci, a představuje i jistou motivaci pro povinného k výkonu (legálního) zaměstnání.²⁴ Zároveň je jisté, že takto stanovená ochrana povinného mu zajišťuje možnost zachování určité životní úrovně a možnost obstarávat základní životní potřeby nejen svoje, ale i příslušníků jeho rodiny, jako je např. obstarání bydlení, výživa, ošacení, hygiena apod.

Zákonnou definici tohoto pojmu nalezneme v nařízení vlády č. 595/2006 Sb., o způsobu výpočtu základní částky, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí, a o stanovení částky, nad kterou je mzda postižitelná srážkami bez omezení (nařízení o nezabavitelných částkách), kde je tato specifikována v ust. § 1 odst. 1 věty první cit. nařízení takto: „*Základní částka, která nesmí být podle § 278 občanského soudního řádu sražena povinnému z měsíční mzdy, je rovna úhrnu dvou třetin součtu částky životního minima jednotlivce a částky normativních nákladů na bydlení pro jednu nebo dvě osoby podle zvláštního právního předpisu na osobu povinného, a jedné čtvrtiny nezabavitelné částky na každou osobu, které je povinen poskytovat výživné.*“ Pro tzv. přednostní pohledávky (viz dále) je nezabavitelná částka specifikována v ust. § 2 odst. 1 cit. nařízení takto: „*...činí jedenapůlnásobek součtu částky životního minima jednotlivce a částky normativních nákladů na bydlení pro jednu nebo dvě osoby*“.

Vzhledem k tomu, že právní definice nezabavitelné částky pracuje s odkazy na jiné právní pojmy a jiné právní předpisy, je nutné vymezit i tyto. Životní minimum jednotlivce je nejnižší hranicí (peněžních) příjmů osob k tomu, aby si tyto osoby byly schopny zajistit výživu a další základní osobní potřeby. Zároveň tato minimální částka nezahrnuje nezbytné

²⁴ BREBURDA, J. *Exekuce srážkami ze mzdy*. 11. aktualizované vydání. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2023. s. 88.

náklady na bydlení.²⁵ Částka životního minima jednotlivce je aktuálně (ke dni 30. 4. 2023) ve výši 4 860,00 Kč.²⁶

Dalším pojmem jsou normativní náklady na bydlení pro jednu nebo dvě osoby, které představují průměrné celkové náklady na bydlení, a to dle velikosti obcí a počtů členů domácnosti. Jsou stanoveny buď z nájemného u bydlení v nájmu či podnájmu, nebo z tzv. srovnatelných nákladů a cen služeb a energií v případě osobního vlastnictví (členství v bytovém družstvu), kdy tyto jsou propočítány na průměrnou spotřebu a také na odpovídající velikost bytů ve vztahu k danému počtu spolubydlících osob.²⁷ Pro výpočet nezabavitelné částky je rozhodná částka těchto nákladů pro nájemní bydlení jedné nebo dvou osob v obci alespoň se 70 000 obyvateli,²⁸ tj. fakticky nemá vliv, v jaké konkrétní obci povinný bydlí a na základě jakého právního titulu byt (dům) užívá, ale tato hodnota je obecně stanovena. Pro účely nezabavitelné částky je však nutné k částce normativních nákladů na bydlení ve výši 14 197,00 Kč (ke dni 30. 4. 2023) přičíst navýšení této částky ve smyslu ust. § 26a odst. 2 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve výši 1 400,00 Kč, tj. celkem 15 597,00 Kč, byť se jedná o výjimečný institut, který nebude v rámci srážek aplikován dlouhodobě.²⁹

Při stanovení nezabavitelné částky však není možné vycházet jen ze shora uvedených parametrů, neboť i nezabavitelnou částku rozdělujeme na dvě kategorie – pro povinného a pro vyživované osoby povinného, a i ty jsou zohledňovány v určitých poměrech. Za základní lze označit nezabavitelnou částku na povinného, která se objevuje vždy, neboť se uplatňuje při každém provádění srážky ze strany plátce. Tato částka představuje součet shora uvedených parametrů, tj. částky životního minima jednotlivce a zvýšených normativních nákladů na bydlení, avšak v rozsahu toliko 2/3 tohoto součtu = 13 638,00 Kč (k 30. 4. 2023).

Vzhledem k tomu, že povinný velmi často povinný figuruje v nějakém společenství, resp. nikoliv samostatně, zákonodárce zohledňuje i další kategorii, a to tzv. vyživované osoby, kdy pro tyto osoby se nezabavitelná částka uplatňuje pouze v případě, že je

²⁵ Ust. § 1 odst. 1 věta první a odst. 3 část věty před středníkem zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu.

²⁶ Ust. § 2 věta první zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu.

²⁷ Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky. *Příspěvek na bydlení*. [online]. [cit. dne 26.7.2023]. Dostupné z: <<https://www.mpsv.cz/-/prispevek-na-bydleni>>.

²⁸ Ust. § 1 odst. 1 věta poslední zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu.

²⁹ BREBURDA, J. *Exekuce srážkami ze mzdy*. 11. aktualizované vydání. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2023. s. 88–89.

vyživovací povinnost doložena plátcí příjmu, popř. soudnímu exekutorovi, který může tuto informaci plátcí mzdy sdělit, neboť tyto subjekty nemají možnost, jak danou skutečnost, jež je pro provádění srážek rozhodná, zjistit, neboť nemají přístup do Agendového informačního systému evidence obyvatel, resp. cizinců, příp. tato skutečnost z dané evidence nemusí být patrná.³⁰ Typickým příkladem toho, na koho může povinný uplatňovat nezabavitelnou částku jako na vyživovanou osobu je manžel / manželka, příp. registrovaný partner / partnerka, a také nezaopatřené děti povinného (vlastní, osvojené), avšak jak bylo uvedeno výše, toliko po prokázání dané skutečnosti (oddacím listem, rodným listem, rozsudkem o osvojení...). Zřídka se však lze setkat i s prokázáním a uplatněním vyživovací povinnosti k neprovdané matce dítěte povinného, rozvedeného manžela apod. Naopak nikdy nelze uplatnit jako vyživovanou osobu např. druha / družku nebo dítě takové osoby, byť spolu žijí v jedné domácnosti a na výživě se povinný fakticky podílí. Na tzv. vyživované osoby může povinný uplatňovat nezabavitelnou částku toliko v rozsahu 1/4 nezabavitelné částky na osobu povinného, tj. 3 409,50 Kč (k 30. 4. 2023), přičemž částka se za jednotlivé vyživované osoby počítá. Nezabavitelné částky zohledňuje plátcé příjmu při provádění srážek.³¹

Vývoj výše nezabavitelné částky bude následně nastíněn v následující kapitole této práce.

3.2.3 Druhy peněžitých pohledávek

V zásadě lze rozdělit peněžité pohledávky v rámci provádění srážek z příjmu na dva základní druhy, a to pohledávky běžné (obyčejné) a pohledávky přednostní, kdy správné zařazení vymáhané pohledávky do té které skupiny je zcela zásadní pro řádné provedení srážky. Ze správného zařazení pohledávky vyplývá možnost uspokojení z jedné, příp. ze dvou třetin z příjmu pro provedení srážek (viz dále). Jak již bylo nastíněno shora, tak zařazení pohledávky do vybrané skupiny musí být patrné z exekučního příkazu a za správnost zodpovídá tedy soudní exekutor, který daný příkaz vydal. Plátce mzdy obvykle nemá možnost ani správnost zařazení pohledávky do příslušné skupiny ověřit, když toto vyplývá nejčastěji z exekučního titulu, který však není plátcí dokládán. Jedinou pohledávkou, kterou by mohl a měl plátcé příjmu rozpoznat jako přednostní je pohledávka

³⁰ V rámci činnosti soudního exekutora lze zjistit toliko vyživovací povinnost mezi manželi / registrovanými partnery, kdy tento údaj je mu dostupný z lustrací v základních registrech. Údaj např. o jeho nezletilých dětech není pro soudního exekutora dostupný.

³¹ BREBURDA, J. *Exekuce srážkami ze mzdy*. 11. aktualizované vydání. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2023. s. 89–102.

na výživném (běžném / dlužném), avšak i tak je vázán exekučním příkazem, kdy by bylo na místě upozornit soudního exekutora na možné administrativní nedopatření při zařazení pohledávky.³²

V první řadě je na místě s ohledem na vymezení nepřednostních pohledávek určit, které pohledávky řadíme mezi přednostní. Postavení přednostních pohledávek je dáno s ohledem na jejich povahu (společenské vnímání apod.), kdy zákonodárce tyto upřednostnil na úkor ostatních pohledávek, resp. na úkor povinného, kterému zůstává méně z jeho příjmu. Výčet přednostních pohledávek je taxativní a je uveden v ust. § 279 odst. 2 o.s.ř. Jedná se o pohledávky:

- výživného;
- náhrady újmy způsobené poškozenému (oprávněnému) ublížením na zdraví;
- náhrady újmy, způsobené úmyslnými trestnými činy;
- daní, poplatků a jiných obdobných peněžitých plnění;
- náhrady přeplatků na dávkách nemocenského pojištění, důchodového pojištění a úrazového pojištění;
- pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a
- pojistného na veřejné zdravotní pojištění;
- náhrady přeplatků na podpoře v nezaměstnanosti a podpoře při rekvalifikaci;
- náhrady přeplatků na dávkách státní sociální podpory;
- regresní náhrady podle zákona o nemocenském pojištění, náhrady mzdy, platu nebo odměny a sníženého platu nebo snížené odměny, poskytované v období prvních 14 kalendářních dnů a od 1. ledna 2011 do 31. prosince 2013 v období prvních 21 kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti nebo karantény;
- pohledávky za náhradní výživné podle jiného zákona.

Přednostní pohledávky, pak jako jediné mohou být uspokojovány v rámci srážek z první i druhé třetiny (viz dále).³³

Na roveň přednostních pohledávek je rovněž postavena i paušální náhrada plátce mzdy za provedenou srážku ze mzdy v tom kterém měsíci (v případě exekuce zahájené po

³² SVOBODA, K. *Exekuční řízení: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020. Praktická knihovna (C.H. Beck). s. 196–197.

³³ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád (§ 251 až 376). Exekuční řád*. Exekuční právo. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015. s. 54.

1. 1. 2022), která se uspokojuje vždy v rámci tzv. první třetiny, nikoliv toliko z třetiny druhé jako standardní přednostní pohledávky.³⁴

Vzhledem k taxativní povaze přednostních pohledávek jsou všechny ostatní pohledávky, které nebyly shora uvedeny, pohledávkami nepřednostními.

3.2.4 Výpočet a provádění srážek ze mzdy

Předmětná podkapitola se bude věnovat samotnému výpočtu srážek z příjmu povinného, neboť ačkoliv jsou pro danou problematiku relativně jasně stanovená pravidla, tak toto může v praxi činit problémy. Srážky se realizují z tzv. čisté mzdy povinného, která mu má být ze strany plátce vyplacena, přičemž pro provádění srážek se za ni považuje měsíční mzda dle ust. § 142 zákoníku práce, od které se odečte záloha na daň z příjmu fyzických osob (ze závislé činnosti), pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, pojistné na veřejné zdravotní pojištění. Pro úplnost je pak na místě dodat, že do čisté mzdy se nezapočítávají náhrady nákladů spojené s pracovním výkonem např. při pracovních cestách, ale naopak se zvyšuje o částku představující např. odměnu povinného za vedlejší činnost pro zaměstnavatele.³⁵

Vypočtená čistá mzda pro provedení srážky je následně rozdělena na dvě části, a to na nezabavitelnou část mzdy, jež je stanovena v závislosti na počtu vyživovaných osob, ale k 30. 4. 2023 představuje minimálně 13 638,00 Kč (viz kapitola 3.2.2.), a zbylou část čisté mzdy, se kterou plátce příjmu nadále pracuje při výpočtu srážky. Pokud příjem povinného nedosahuje takové výše, která by přesahovala vypočtenou nezabavitelnou částku, tak srážky z příjmu prováděny nejsou a nedochází k uspokojení pohledávky.

V souvislosti se zbytkem čisté mzdy je také na místě vymezit i částku, která je povinnému sražena bez omezení, dosahuje-li dostatečné výše, a kterou Breburda označuje jako „*plně zabavitelná částka*“. Tento pojem je vyjádřen v ust. § 2 nařízení vlády č. 595/2006 Sb.³⁶ a jedná se o tu část mzdy, která po odečtení řádně vypočtené nezabavitelné částky převyšuje částku ve výši 1,5násobku součtu životního minima jednotlivce a

³⁴ MORAVEC, J., GRÄTZOVÁ, S. Paušální náhrada nákladů pro plátcem mzdy. epravo.cz [online]. 2021. [cit. dne 26.7.2023]. Dostupné z: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/pausalni-nahrada-nakladu-pro-platce-mzdy-113909.html?mail>>.

³⁵ WOLFOVÁ, J., ŠTIKA, M. *Soudní exekuce*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. s. 167.

³⁶ Nařízení vlády č. 595/2006 Sb., o způsobu výpočtu základní částky, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí, a o stanovení částky, nad kterou je mzda postižitelná srážkami bez omezení (nařízení o nezabavitelných částkách).

normativních nákladů na bydlení (30 685,50 Kč), tzn. že má-li povinný zbytkovou čistou mzdu vyšší než 30 685,50 Kč, tak vše nad rámec této mzdy bude použito pro úhradu pohledávek, jež jsou vymáhány na příslušný exekuční příkaz (nejdříve ve prospěch přednostních pohledávek k druhé třetině, příp. následně k třetině první pro uspokojení pohledávek standardních).³⁷

Ta část mzdy, která přesahuje nezabavitelnou část mzdy a zároveň nepřesahuje částku ve výši 30 685,50 Kč, je následně podrobena tzv. třetinovému systému, na kterém je princip provádění srážek v české právní řádu založen. Příslušná částka vyjádřená v českých korunách se zaokrouhlí dolů na číslo dělitelné třemi (rozdíl je pak vyplacen ve prospěch povinného) a je následně rozdělena na totožné třetiny. První třetina je určena pro uspokojení pohledávek obecně, druhá třetina slouží pro uspokojení tzv. přednostních pohledávek a třetí je vždy vyplácena povinnému společně s nezabavitelnou částí mzdy.

Osud druhé třetiny, která vznikla shora uvedeným postupem, závisí na tom, zda je rozhodnuto o provedení exekuce srážkami ze mzdy ve prospěch tzv. přednostních pohledávek, či nikoliv. Není-li v rámci exekuce vymáhána přednostní pohledávka, jak již bylo uvedeno výše, toto bude patrně z příslušného rozhodnutí soudního exekutora, přičte se druhá třetina k nezabavitelné části mzdy a třetí třetině, a následně jsou společně vyplaceny povinnému. Naopak je-li tímto způsobem vymáhána pohledávka přednostní, tak se srážka z druhé třetiny provádí. Mezi samotnými přednostními pohledávkami, které jsou obecně privilegovány, však není rovné postavení, když přednostní mezi přednostními, resp. tzv. superpřednostní pohledávkou, jak je označována Breburdou, je pohledávka na výživném, kdy tato se uspokojuje v druhé třetině vždy bez ohledu na její pořadí v závislosti na doručení exekučního příkazu. I v rámci provedení srážky na superpřednostní pohledávku je stanoveno pořadí, kdy nejdříve se uspokojuje pohledávka běžného výživného, je-li v rámci exekuce pravidelně měsíčně vymáháno, a to případně i poměrně, je-li takových pohledávek více, pokud následně po uspokojení běžného výživného není druhá třetina zcela vyčerpána je využita pro uspokojení dlužného výživného, následně případně na pohledávku (státu) na náhradním výživném (taktéž poměrně). Pokud jsou tyto superpřednostní pohledávky zcela uspokojeny a v rámci druhé třetiny je evidována dosud nepřevedená částka, tak je zbytek použit pro uspokojení „standardních“ přednostních pohledávek, a to dle časového hlediska

³⁷ BREBURDA, J. *Exekuce srážkami ze mzdy*. 11. aktualizované vydání. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2023. s. 92–93.

(obdobně jako v rámci první třetiny – k tomu dále). Pokud není již žádná pohledávka, která by měla být z druhé třetiny uspokojována, je zbytek druhé třetiny poukázán povinnému, obdobně jako je tomu v případě, kdy není rozhodnuto o provádění exekuce srážkami z příjmu ve prospěch přednostní pohledávky, jak bylo uvedeno výše. Ta část přednostní pohledávky, resp. pohledávek, jež není příp. v rámci druhé třetiny uspokojena, se pak „stává“ v tom kterém měsíci standardní přednostní pohledávkou, která může být uspokojována v rámci první třetiny (bez zohlednění jejího privilegovaného postavení).

První třetina slouží k uspokojení všech pohledávek bez ohledu na jejich přednostní, resp. nepřednostní zařazení, a to na základě principu pořadí dle časového hlediska. Pro uspokojování pohledávek v rámci první třetiny je rozhodující datum doručení exekučního příkazu k provedení exekuce srážkami z příjmu povinného prvním plátcí. V případě, že je plátcí doručen exekuční příkaz, je rozhodující den doručení, pokud však byl exekuční příkaz doručen dřívějšímu plátcí povinného, je rozhodné datum uvedeno v usnesení o vyzoomění nového plátce, a plátce se tak neřídí doručením daného usnesení do jeho datové schránky, kam mu musí soudní exekutor ze zákona doručovat. Jiná data, jež jsou v souvislosti s exekučním řízením, resp. exekucí, rozhodná, jako např. datum zahájení exekučního řízení apod., nejsou pro zaměstnavatele v rámci provádění srážek rozhodná. První třetina tak a priori slouží k uspokojení nejstarších pohledávek povinného, pro které je tento způsob exekuce prováděn. Nejdříve se tak provádí srážky z příjmu pro první exekuční příkaz v pořadí a po jeho uspokojení pro další. Má-li exekuční příkaz stejné pořadí (prvnímu plátcí byly exekuční příkazy doručeny ve stejný den) jsou pohledávky uspokojovány poměrně k jejich výši.

Jak již bylo nastíněno výše, může dojít k situaci, kdy budou srážky prováděny v případě souběhu exekucí toliko ve prospěch přednostní pohledávky, pokud bude např. exekuční příkaz k provedení exekuce srážkami ze mzdy pro pohledávku na výživném první v pořadí, neboť tomu bude svědčit právo v rámci druhé třetiny na základě privilegovaného postavení, ale také na základě času, neboť byl doručen plátcí příjmu jako první. Uspokojení dalších pohledávek, tak bude muset vyčkat, dokud nebude příslušná pohledávka vymožena.³⁸

³⁸ BREBURDA, J. *Exekuce srážkami ze mzdy*. 11. aktualizované vydání. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2023. s. 167.

3.2.5 Povinnosti a práva plátce příjmu povinného

K tomu, aby mohlo dojít k řádné realizaci exekuce srážkami z příjmu povinného, jak bylo nastíněno výše, musí všechny zainteresované subjekty plnit řádně svoje povinnosti, které vyplývají z jejich v postavení v rámci tohoto způsobu provedení exekuce.

Povinný v rámci nástupu do nového zaměstnání, v případě, že byl na jeho dřívější příjem vydán exekuční příkaz k provádění srážek, má povinnost oznámit svému novému zaměstnavateli, že docházelo k provádění srážek z jeho příjmu. Tuto informaci nejčastěji uvádí povinný v dotazníku k nástupu do zaměstnání, jež je standardně vyplňován v souvislosti s nástupem k novému zaměstnavateli.

Jelikož často povinní nejsou motivováni k tomu, aby novému zaměstnavateli oznamovali dané informace, tak nový zaměstnavatel má sám povinnost dané informace ze zákona zjišťovat, kdy si musí vyžádat od nového zaměstnance tzv. potvrzení o zaměstnání, které mu musel v souladu s ust. § 313 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, vydat předchozí zaměstnavatel, a to i v případě, že se jednalo o práci konanou na základě dohody mimo pracovní poměr (za splnění zákonných podmínek). Jedním z povinných záznamů v takovém potvrzení jsou i následující údaje:

- údaj o tom, že byly ze zaměstnancova příjmu prováděny srážky,
- specifikace orgánu, který srážky nařídil,
- uvedení oprávněného, v jehož prospěch byly srážky nařízeny,
- výše pohledávky, pro kterou mají být dále srážky realizovány,
- výše dosud provedených srážek,
- pořadí pohledávky.³⁹

Shora uvedené informace jsou pak zcela rozhodné pro správný postup nového plátce příjmu povinného, který poté, co se dané informace dozví, musí nástup povinného oznámit bez zbytečného odkladu soudnímu exekutorovi. Této povinnosti ho pak nezbavuje ani povinnost oznámit údaje o nástupu do zaměstnání jiným orgánům, kdy musí zaměstnavatel zaměstnance řádně přihlásit na zdravotní pojišťovně apod. Kromě takto stanovené oznamovací povinnosti musí nový zaměstnavatel ihned vést realizaci srážek v patrnosti a postupovat tak, jako by již mu bylo doručeno ze strany soudního exekutora příslušné

³⁹ Ust. § 313 odst. 1 písm. e) zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

rozhodnutí, typicky usnesení o vyrozumění nového plátce, tj. realizovat srážky a tyto případně deponovat. Pokud by pak svoji povinnost realizovat srážky ihned poté, co se zaměstnavatel o nařízení exekuce dozvěděl, nerespektoval, mohl by se oprávněný z té, které exekuce, domáhat vyplacení takto nerealizovaných srážek v rámci tzv. poddlužnické žaloby podané vůči zaměstnavateli.⁴⁰

Mimo shora uvedené povinnosti při nástupu do zaměstnání má pak jakýkoliv plátce příjmu povinného povinnost poskytovat součinnost exekutorovi v průběhu exekuce, a to na jeho písemnou žádost. Ust. § 33 odst. 5 ex. řádu stanovuje povinnost součinnosti velmi obecně bez uvedení konkrétních informací, které může exekutor požadovat, proto mohou být požadavky exekutorů pro zaměstnavatele značně administrativně zatěžující. I z tohoto důvodu byl takový postup soudních exekutorů vůči zaměstnavatelům korigován ze strany Ministerstva spravedlnosti České republiky v rámci vydaného stanoviska. Dle zveřejněného stanoviska tak může exekutor požadovat po zaměstnavateli bez dalšího následující informace, které jsou rozhodné pro řádné vedení exekuce srážkami z příjmu povinného, a to:

- na základě jakého právního titulu zaměstnanec vykonává činnost – pracovní smlouva / dohody mimo pracovní poměr,
- očekávaná délka pracovního poměru / dohody – na dobu určitou / neurčitou,
- výše čisté mzdy (nejdéle za 6 měsíců),
- informace k prováděným srážkám – výše srážky, pro koho jsou realizovány,
- výplatní termín,
- pořadí pohledávky, pro kterou je vedena daná exekuce, v rámci které je součinnost exekutora požadována.

Požadavek na jiné informace musí soudní exekutor náležitě odůvodnit, nicméně dle stanoviska nemůže být nikdy vyžadováno sdělení informací o počtu dětí povinného, majetku povinného (vč. čísla účtu, kam je mu vyplácen příjem), kontakt na povinného (kontaktní adresa, telefonní číslo...)⁴¹ Dle názoru některých odborníků však není výčet informací,

⁴⁰ ŠUBRT, Bořivoj. *Exekuční a ostatní srážky ze mzdy a z jiných příjmů: pro roky 2013 a 2014*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. s. 94.

⁴¹ Stanovisko Ministerstva spravedlnosti České republiky k součinnostním dotazům soudních exekutorů na plátce mzdy povinných [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti České republiky, 2020 [cit. dne 30. 9. 2023]. Dostupné z: <https://exekuce.justice.cz/wp-content/uploads/2020/01/137_2019-ODKA-

keré má zaměstnavatel soudnímu exekutorovi povinnost poskytnout, dostatečný. Zatímco stanovisko výslovně zakazuje dotazovat se na počet dětí, tj. na počet vyživovaných osob, tak např. Hozman v komentáři k dané problematice uvádí, že tato informace je nezbytná ve smyslu zákona zejm. v případě, že je nutné ověřit správnost provedených srážek.⁴²

Pokud není soudnímu exekutorovi poskytnuta požadovaná součinnosti ze strany zaměstnavatele řádně a včas, kdy za včasnou lze obecně považovat součinnost poskytnutou do 15 dní od doručení žádosti o součinnost zaměstnavateli⁴³, může se jejího poskytnutí domáhat exekutor uložením pořádkové pokuty zaměstnavateli, která je zásahem do majetkové sféry zaměstnavatele, a má motivovat zaměstnavatele k řádnému poskytnutí součinnosti. Uložená pořádková pokuta může činit až 50 000,00 Kč (blíže viz ust. § 53 o.s.ř.).⁴⁴

I se skončením pracovněprávního vztahu s povinným má bývalý zaměstnavatel ze zákona v rámci exekuce oznamovací povinnost spočívající v tom, že do jednoho týdne musí oznámit exekutorovi skončení zaměstnání povinného, a také mu musí zaslat vyúčtování všech provedených a vyplacených srážek, vč. identifikace pohledávek, pro které byla exekuce nařízena a jejich pořadí. I splnění této povinnosti se může exekutor domáhat uložením pořádkové pokuty.⁴⁵

Hlavní povinností zaměstnavatele je i řádně provádět nařízené srážky, kdy toto ověřuje soudní exekutor i shora uvedenými postupy. V případě, že srážky nejsou realizovány, příp. realizovány jsou, ale v menším rozsahu, jsou poukazovány opožděně nebo na jinou pohledávku než tu, která je v pořadí, může se oprávněný vyplacení náhrady za takové srážky domáhat v rámci tzv. poddlužnické žaloby. Naopak v případě, že jsou srážky

ORG_3_Priloha_2_Schv%C3%A1len%C3%AD_metodick%C3%BDch_pokyn%C5%AF___Sou%C4%8Dinnost_soudn%C3%ADch_exekutor%C5%AF_ve_.pdf>

⁴² HOZMAN, D. In: SVOBODA, K. a kol. *Exekuční řád: komentář. Beckovy komentáře*. Praha: C.H. Beck, 2022, s. 183–184.

⁴³ Stanovisko Ministerstva spravedlnosti České republiky k součinnostním dotazům soudních exekutorů na plátce mzdy povinných [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti České republiky, 2020. [cit. dne 30. 9. 2023]. Dostupné z:

<https://exekuce.justice.cz/wp-content/uploads/2020/01/137_2019-ODKA-

ORG_3_Priloha_2_Schv%C3%A1len%C3%AD_metodick%C3%BDch_pokyn%C5%AF___Sou%C4%8Dinnost_soudn%C3%ADch_exekutor%C5%AF_ve_.pdf>.

⁴⁴ BREBURDA, J. *Exekuce srážkami ze mzdy*. 11. aktualizované vydání. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2023. s. 420.

⁴⁵ ŠUBRT, Bořivoj. *Exekuční a ostatní srážky ze mzdy a z jiných příjmů: pro roky 2013 a 2014*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 94.

realizovány chybně z pohledu povinného, tj. např. ve větším rozsahu, než vyplývá ze zákona, tak se může povinný domáhat vůči zaměstnavateli výplaty odpovídající části chybně vyplaceného příjmu standardní žalobou na plnění.⁴⁶

S ohledem na množství agendy, kterou musí zaměstnavatel v rámci svého postavení v průběhu exekuce, vykonávat, bylo mu novelou občanského soudního řádu přiznáno s účinností od 1. 1. 2022 právo na paušální náhradu nákladů poskytované zaměstnavateli za provádění exekucí z mezd jeho zaměstnanců. Paušální náhrada nákladů je stanovena jednotně (bez ohledu na množství agendy, resp. na množství exekucí vedených na povinného) částkou ve výši 50,00 Kč a uspokojuje se z prováděné srážky z příjmu, kdy o tuto částku se sníží srážka realizovaná z první třetiny.⁴⁷

3.2.6 Procesní obrana a ochrana povinného

Ochrana povinného v rámci provádění exekuce srážkami z příjmu povinného se projevuje již samotným výpočtem srážek ze mzdy a ponecháním nezabavitelné částky povinnému. V zásadě není možné provést exekuci srážkami z příjmu povinného ve větším rozsahu, než bylo vymezeno shora, a to přesto, že by s vyššími srážkami souhlasil samotný povinný. Pokud by byly z příjmu povinného realizovány exekuční srážky ze strany zaměstnavatele ve větším rozsahu, bylo by tímto založeno právo povinného požadovat vyplacení té části příjmu, která byla sražena nad rámec zákona. Naopak srážky mohou být z příjmu povinného prováděny v nižším rozsahu, souhlasí-li s tímto i oprávněný, kterému tímto postupem dojde k prodloužení vymáhání dané povinnosti, i proto k tomuto v praxi de facto vůbec nedochází.⁴⁸ Pokud pak povinný s oprávněným uzavře dohodu o provádění nižších srážek, která je dostatečně určitá, rozhodne soudní exekutor usnesením o nižších srážkách, kde plátcí příjmu určí, že má srážky provádět v nižším než zákonném rozsahu (např. v určité výši nebo v jiném poměru). Nevýhodou takového postupu z pohledu povinného je skutečnost, že takovou dohodu může oprávněný vždy jednostranně ukončit a

⁴⁶ BREBURDA, J. *Exekuce srážkami ze mzdy*. 11. aktualizované vydání. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2023. s. 421–425.

⁴⁷ TOMAN, P., NESROVNAL, J. Paušální náhrady nákladů poskytované zaměstnavateli za provádění exekucí z mezd jeho zaměstnanců – dopady do daní a účetnictví. *Advokátnídeník.cz* [online]. 2022. [cit. dne 30. 9. 2023]. Dostupné z: <<https://advokatnidenik.cz/2022/04/05/pausalni-nahrady-nakladu-poskytovane-zamestnavateli-za-provadeni-exekuci-z-mezd-jeho-zamestnancu-dopady-do-dani-a-ucetnictvi/>>.

⁴⁸ LEVÝ, J. In: SVOBODA, K. a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 3. vydání. Beckova edice komentované zákony. [online]. Praha: C.H. Beck, 2021. [cit. dne 1.10.2023]. Dostupné z: <<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgjpwk232ge4dexzrfzwwexzrhe3dgxzzhfxazrshayq>>.

srážky tak mohou být realizovány v rozsahu zákonném, avšak až po vyrozumění plátce příjmu ze strany soudního exekutora. Zároveň je-li nařízena další exekuce na příjem povinného, pozbývá dohoda o nižších splátkách také účinnosti, aby nebyl další oprávněný v pořadí znevýhodněn.⁴⁹

Mezi základní prostředky procesní obrany povinného v exekuci jsou řazeny návrh na odklad exekuce a návrh na zastavení exekuce, kdy rozhodnutí o těchto podáních má často vliv i na provádění srážek. Právní úpravu odkladu exekuce lze nalézt v ust. § 54 ex. řádu a zejm. ust. § 266 o.s.ř., přičemž různé důvody, pro které exekuce byla odložena, mají odlišný vliv na provádění srážek. Dojde-li na návrh povinného usnesením k odkladu exekuce z důvodu dle ust. § 266 odst. 1 o.s.ř., tj. pro zvlášť nepříznivou sociální situaci povinného nebo příslušníků jeho rodiny, má toto za následek úplné (po)zastavení provádění srážek z příjmu ze strany plátce, kterému je doručováno příslušné usnesení o odkladu exekuce. Toto je pak zcela v souladu se smyslem odkladu exekuce z tohoto důvodu, neboť je-li povinný nebo jeho rodina ve značně nepříznivém sociálním postavení, tak by další provádění srážek i přes odklad exekuce nebylo ku prospěchu a danou situaci by toto nijak neřešilo. Jakmile pak uplyne doba, pro kterou byla exekuce odložena, protože toto je jen dočasným stavem, tak má zaměstnavatel bez dalšího povinnost provádět srážky. Opačné důsledky má odložení exekuce i bez návrhu povinného dle ust. § 54 odst. 11 ex. řádu, neboť je očekáváno zastavení exekuce. V takovém případě, pak plátce příjmu srážky i nadále provádí, nicméně tyto deponuje (nevyplácí je soudnímu exekutorovi ani povinnému) a s jejich vyplacením vyčkává až na rozhodnutí o zastavení exekuce. Pokud následně dojde k zastavení exekuce jsou deponované srážky vyplaceny povinnému, kdy tímto postupem je docíleno rychlejšího obdržení sražených částek povinným na základě nedůvodné exekuce. V opačném případě, kdy bude exekuce i nadále trvat a odklad pozbude účinků, bude deponovaná částka vyplacena soudnímu exekutorovi na uspokojení vymáhané pohledávky.⁵⁰

Zastavení exekuce, jak již bylo uvedeno výše, je jedním ze způsobů skončení exekuce, byť ne tolik žádoucím pro oprávněného. Dojde-li k úplnému pravomocnému zastavení exekuce, nejsou nadále prováděny srážky, neboť exekuce byla skončena. Již provedené a vyplacené srážky jsou pak vyplaceny povinnému ze strany oprávněného,

⁴⁹ DRÁPAL, L. a kol. *Občanský soudní řád: komentář. Velké komentáře*. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 2327–2330.

⁵⁰ WOLFOVÁ, J., ŠTIKA, M. *Soudní exekuce*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. s. 171–172.

příp. soudního exekutora, nebo jsou tyto ponechány na uspokojení vymáhané pohledávky, což záleží na důvodu zastavení exekuce. Občanský soudní řád však zakotvuje v ust. § 290 o.s.ř. důvody i pro částečné zastavení exekuce, co do jejího provedení srážkami z příjmu povinného, kdy tyto důvody nemají vliv na celkové trvání exekuce. Ačkoliv se jedná o důvody koncipované pro výkon rozhodnutí, tak tyto je možné využít i v rámci exekuce ve spojení s ust. § 52 odst. 1 ex. řádu. Prvním důvodem pro částečné zastavení exekuce je skutečnost, že povinný po dobu 2 let nepřetržitě nepobíral exekučně postižitelný příjem. Druhý důvod je pak na místě aplikovat za situace, kdy povinný sice pobírá příjem, nicméně tento není v posledních 3 letech v takové výši, aby bylo možné z něj realizovat srážky, tj. není vyšší než zohledňovaná nezabavitelná částka. Návrh na částečné zastavení exekuce z tohoto důvodu může kromě účastníků exekuce podat i samotný plátce příjmu, kdy jeho motivací může být fakt, že daný příkaz již nebude muset vést v evidenci.⁵¹ V případě provádění exekuce k vymožení běžného výživného je možné exekuci částečně zastavit z důvodu dle ust. § 290 odst. 2 o.s.ř., a to za předpokladu, že je v exekuci vymáháno srážkami z příjmu toliko běžné výživné a zároveň lze předpokládat, že bude výživné i po skončení provádění srážek hrazeno řádně s přihlédnutím k chování povinného i jeho poměru k práci. K zastavení provádění srážek z příjmu z tohoto důvodu je pak nutné, jak uvádí Štika s Wolfovou ve své publikaci, přistupovat velmi obezřetně a zohlednit veškeré informace o osobě povinného i jeho majetku, které vyplývají z obsahu exekučního spisu, a to s ohledem na povahu výživného a ochranu vyživované osoby, která již jednou musela exekuci pro dluh na výživném zahájit.⁵²

⁵¹ BREBURDA, J. *Exekuce srážkami ze mzdy*. 11. aktualizované vydání. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2023. s. 44–46.

⁵² WOLFOVÁ, J., ŠTIKA, M. *Soudní exekuce*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. s. 172.

4 Vlastní práce

V následující kapitole bude proveden výzkum růstu nezabavitelné částky, která je rozhodujícím faktorem při případném provádění exekuce srážkami ze mzdy nebo jiného příjmu povinného, a to včetně úprav jednotlivých složek, ze kterých se nezabavitelná částka počítá. Dále také bude podroben výzkumu i plat zaměstnanců ve veřejné správě se zaměřením na vybrané zaměstnance, kteří vykonávají práci v zaměstnaneckém poměru s územně samosprávnými celky. Předmětná data následně budou sloužit mimo jiné v rámci vyhodnocování efektivity provádění srážek ze mzdy u zaměstnanců ve veřejné správě v rámci této kapitoly.

V závěrečné části této kapitoly dojde k sumarizaci dat, které byly v rámci práce zjišťovány u vybraných nižších územně samosprávných celků (obcí) a také u všech vyšších územně samosprávných celků (krajů), a to v rámci individuální poskytování informací na žádost rámci práva na informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

4.1 Vývoj růstu nezabavitelné částky

Jak již bylo nastíněno výše, základní nezabavitelná částka na povinného se v současné době určuje jako součet životního minima jednotlivce a normativních nákladů na bydlení pro jednotlivce, a to v rozsahu 2/3. Jednotlivé parametry a jejich postupný vývoj ve srovnávaném úseku bude předmětem další části této práce.

4.1.1 Růst životního minima

Životní minimum je spolu s minimem existenčním upraveno v rámci zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, přičemž jednotlivé částky těchto minim jsou valorizovány ze strany Vlády České republiky, a to prostřednictvím podzákonného právního předpisu – nařízení vlády. Při případném zvyšování Vláda musí vycházet z jejich reálné úrovně a ke zvýšení může dojít jen za předpokladu, že k 1. 1. toho kterého měsíce dojde podle skutečného vývoje spotřebitelských cen k nárůstu nákladů na výživu a na ostatní základní potřeby v daném období o více než 5 % (dle indexu Českého statistického úřadu). Zároveň však mohou nastat situace, kdy je na místě provést zvýšení mimořádné taktéž z rozhodnutí Vlády. Za sledované období (od 1. 1. 2020 do 31. 12. 2023) pak došlo k uvedenému nárůstu čtyřikrát a byla vydána tato nařízení vlády, a to:

- Nařízení vlády č. 61/2020 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima;
- Nařízení vlády č. 75/2022 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima;
- Nařízení vlády č. 204/2022 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima; a
- Nařízení vlády č. 436/2022 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima.

Prvním shora uvedeným nařízením vlády došlo ke zvýšení částky životního minima jednotlivce na částku 3 860,00 Kč od 1. 4. 2020 z původní částky 3 410,00 Kč, byť se vlády dlouhodobě snažily zvýšení oddálit (podmínky byly splněny již v roce 2014).⁵³ Nárůst tak byl o 450,00 Kč, tj. o 11,7 %. Druhým nařízením došlo k dalšímu navýšení, a to od 1. 4. 2022 na částku 4 250,00 Kč, tj. o částku 390,00 Kč, tj. o 9,2 %, a bylo spojeno, dle dostupných informací, z důvodu přílivu válečných uprchlíků z Ukrajiny. Třetím zvýšením, které vláda jako možné avizovala již při vydávání předcházejícího nařízení, bylo životní minimum stanoveno na částku 4 620,00 Kč, tj. o částku 370,00 Kč, tj. o 8,7 %. Touto valorizací stát reagoval na stále prohlubující se globální ekonomickou krizi.⁵⁴ Dle posledního navýšení životního minima ve sledovaném období od 1. 1. 2023, které reagovalo na všeobecný nárůst cen, bylo životní minimum stanoveno nařízením na částku 4 860,00 Kč, tj. došlo ke zvýšení o 240,00 Kč (o 4,9 %).⁵⁵

⁵³ Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky. Vláda přijala návrh ministryně Jany Maláčové na zvýšení životního a existenčního minima [tisková zpráva]. mpsv.cz [online]. 17. 2. 2020. [cit. 9. 12. 2023]. Dostupné z:

<https://www.mpsv.cz/documents/20142/1248138/17_02_2020+TZ+-+zv%C3%BD%C5%A1en%C3%AD+%C5%BEivotn%C3%ADho+a+existen%C4%8Dn%C3%ADho+mini ma.pdf/6267a261-c596-a5da-dd5e-a71b85da3cb9>.

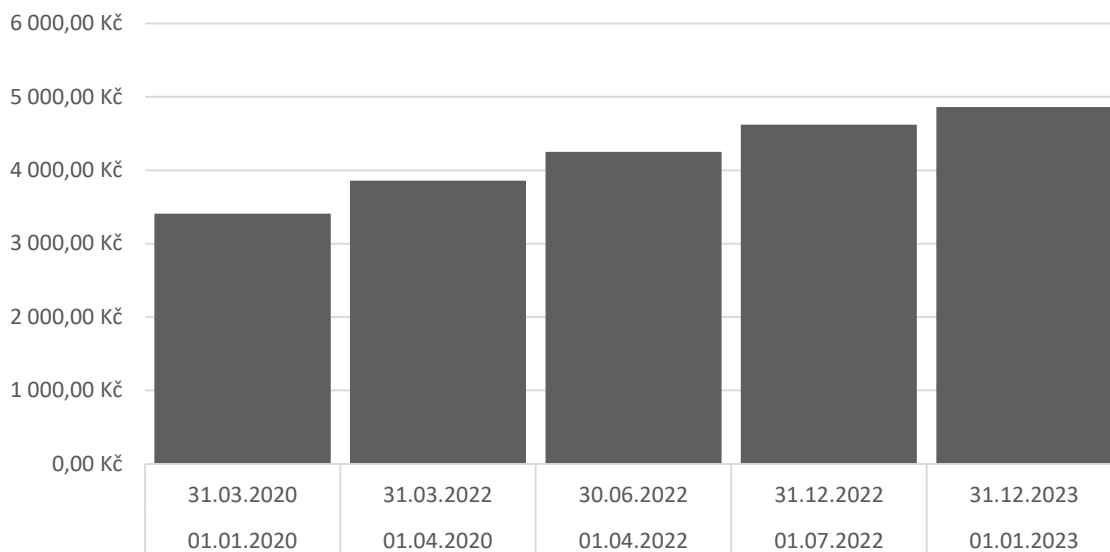
⁵⁴ Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky. Vláda zvýšila existenční a životní minimum. Od července dosáhne na pomoc státu více lidí [tisková zpráva]. mpsv.cz [online]. 29. 6. 2022. [cit. 9. 12. 2023]. Dostupné z:

<https://www.mpsv.cz/documents/20142/2786931/TZ_existen%C4%8Dn%C3%AD+a+%C5%BEivotn%C3%AD+minimum_290622.pdf/f5639a63-11f9-cf5c-17a4-0c893d819826>.

⁵⁵ Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky. Vláda zvýšila životní a existenční minimum, prodloužila příspěvek pro solidární domácnosti [tisková zpráva]. mpsv.cz [online]. 14. 12. 2022. [cit. 9. 12. 2023]. Dostupné z:

<https://www.mpsv.cz/documents/20142/2786931/TZ_vl%C3%A1da_14122022.pdf/ce14d7f5-4d3e-9fea-45b5-19c237ed4926>.

Graf č. 1: Růst částky životního minima v období od 1. 1. 2020 do 31. 12. 2023

Zdroj: vlastní zpracování, dle citované právní úpravy (2023)

4.1.2 Růst normativních nákladů na bydlení

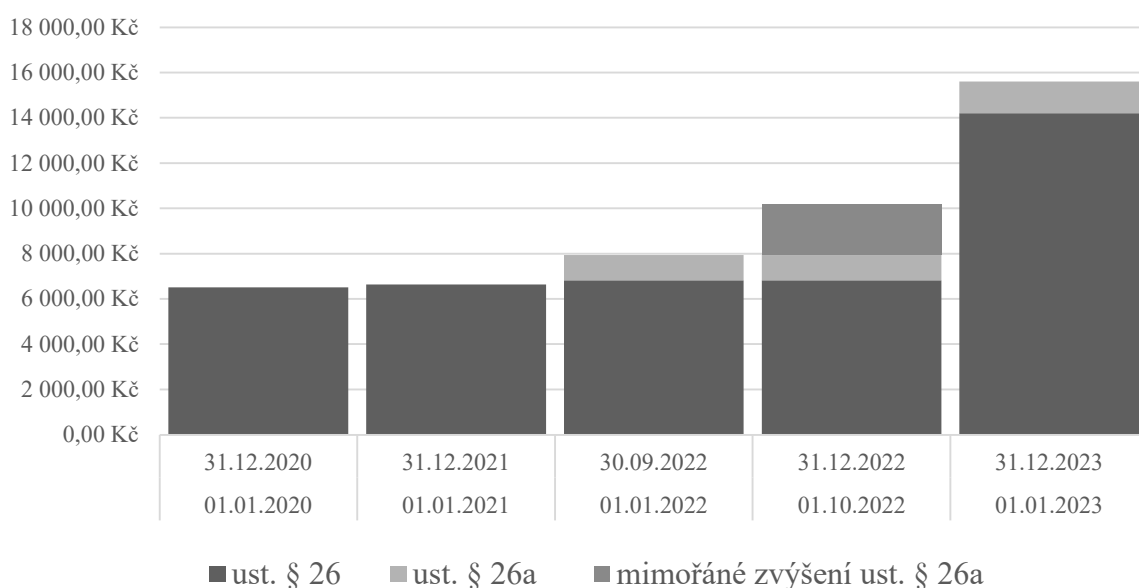
Mimo životní minimum je často valorizována i další složka rozhodná pro výpočet nezabavitelné částky, a to normativní náklady na bydlení, které jsou počítány pro jednotlivce nebo dvě osoby. Růst je ovlivněn neustále se zvyšujícími náklady na bydlení a má tak vliv zejm. na zvýšení příspěvku na bydlení, který slouží na pokrytí těchto nákladů. Výše normativních nákladů na bydlení vyplývá ze zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře (viz ust. § 26 a násl. daného zákona), a valorizace je prováděna na základě nařízení vlády. S ohledem na ekonomickou situaci v souvislost s rostoucími cenami bydlení byly průměrné náklady pro jednu nebo dvě osoby v obci s alespoň 70 000 obyvateli (jak je rozhodné pro srážky ze mzdy) ve sledovaném období valorizovány postupně takto:

- ke dni 1. 1. 2020 na částku 6 502,00 Kč (nařízení vlády č. 349/2019 Sb., kterým se pro účely příspěvku na bydlení ze státní sociální podpory pro rok 2020 stanoví výše nákladů srovnatelných s nájemným, částek, které se započítávají za pevná paliva, a částek normativních nákladů na bydlení);
- ke dni 1. 1. 2021 na částku 6 637,00 Kč (nařízení vlády č. 580/2020 Sb., kterým se pro účely příspěvku na bydlení ze státní sociální podpory pro rok 2021 stanoví výše nákladů srovnatelných s nájemným, částek, které se započítávají za pevná paliva, a částek normativních nákladů na bydlení);

- ke dni 1. 1. 2022 na částku 6 815,00 Kč (nařízení vlády č. 507/2021 Sb., kterým se pro účely příspěvku na bydlení ze státní sociální podpory pro rok 2022 stanoví výše nákladů srovnatelných s nájemným, částek, které se započítávají za pevná paliva, a částek normativních nákladů na bydlení);
- ke dni 1. 1. 2023 na částku 14 197,00 Kč (valorizace provedena zákonem č. 456/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů).

Pro účely výpočtu nezabavitelné srážky pak byly stanoveny i částky navýšení měsíčních normativních nákladů na bydlení (ust. § 26a zákona č. 117/1995 Sb.) pro jednotlivé roky, a to s účinností od 1. 1. 2022, kdy navýšení činilo 1 120,00 Kč, a následně od 1. 1. 2023 činilo částku 1 400,00 Kč. Zároveň za období od 1. 10. 2022 do 31. 12. 2022 bylo nutné zohledňovat i polovinu z částky 4 500,00 Kč, která představovala mimořádné zvýšení částky uvedené v ust. § 26a zákona č. 117/21995 Sb., čímž tak došlo k dalšímu navýšení o 2 250,00 Kč.

Graf č. 2: Růst částky normativních nákladů na bydlení od 1. 1. 2020 do 31. 12. 2023 (vč. zohlednění navýšení částky pro účely srážek ze mzdy – ust. § 26a zákona č. 117/1995 Sb.)

Zdroj: vlastní zpracování, dle citované právní úpravy (2023)

4.1.3 Růst nezabavitelné částky (základní a dalších osob)

Vzhledem ke shora nastíněným valorizacím jednotlivých složek, ze kterých se vychází při stanovení nezabavitelné částky, je jasné, že se adekvátně tomu zvyšovala i nezabavitelná částka, která je povinnému ponechána vždy spolu s minimálně jednou z třetin. Vzhledem k nejednotnému systému zvyšování jednotlivých parametrů, resp. na jejich různou účinnost v rámci provádění srážek, dochází většinou ke změně nezabavitelné částky vícekrát ročně, a tak tomu bylo i ve sledovaném období.

Nezabavitelná částka na povinného od 1. 1. 2020 do 31. 3. 2020 činila 6 608,00 Kč, přičemž k prvnímu zvýšení ve sledovaném období došlo již k 1. 4. 2020 a nová výše byla 6 908,00 Kč. Od 1. 7. 2020 dochází ke změně způsobu výpočtu nezabavitelné částky, kdy tato již není rovna úhrnu dvou třetin součtu částky životního minima jednotlivce a částky normativních nákladů na bydlení⁵⁶, ale je rovna úhrnu tří čtvrtin součtu daných částek,⁵⁷ tzn. že nová výše nezabavitelné částky od 1. 7. 2020 činila 7 771,50 Kč. K jedinému zvýšení nezabavitelné částky v roce 2021 došlo k 1. 1. 2021, a to na částku 7 872,75 Kč. Oproti tomu v roce 2022 byla nezabavitelná částka povinného zvýšena celkem čtyřikrát, a to od 1. 1. 2022 na částku 8 981,25 Kč, od 1. 4. 2022 na částku 9 138,75 Kč, od 1. 7. 2022 na částku 9 416,25 Kč a od 1. 10. 2022 na částku 11 103,75 Kč. Prozatím poslední zvýšení pak proběhlo s účinností od 1. 1. 2023, kdy došlo ke skokovému navýšení normativních nákladů na bydlení, zároveň opět došlo ke změně způsobu výpočtu na dobu před 1. 7. 2020, kterému se věnuje práce v teoretické části, a nezabavitelná částka povinného tak vzrostla na 13 638,00 Kč.

Vzhledem ke skutečnosti, že se měnila nezabavitelná částka povinného, došlo i ke změnám ve vztahu k nezabavitelné částce vyživovaných osob ze strany povinného (typicky manžel / manželka, nezletilé děti povinného apod.), neboť nezabavitelná částka těchto osob je odvozena právě od nezabavitelné částky na povinného. Nezabavitelná částka vyživovaných osob představuje $1/4$,⁵⁸ resp. $1/3$ z nezabavitelné částky povinného, v závislosti na zkoumaném období, a vývoj byl tak následující. V roce 2020 činila nezabavitelná částka vyživované osoby 1 652,00 Kč do 31. 3. 2020 a od 1. 4. 2020 činila

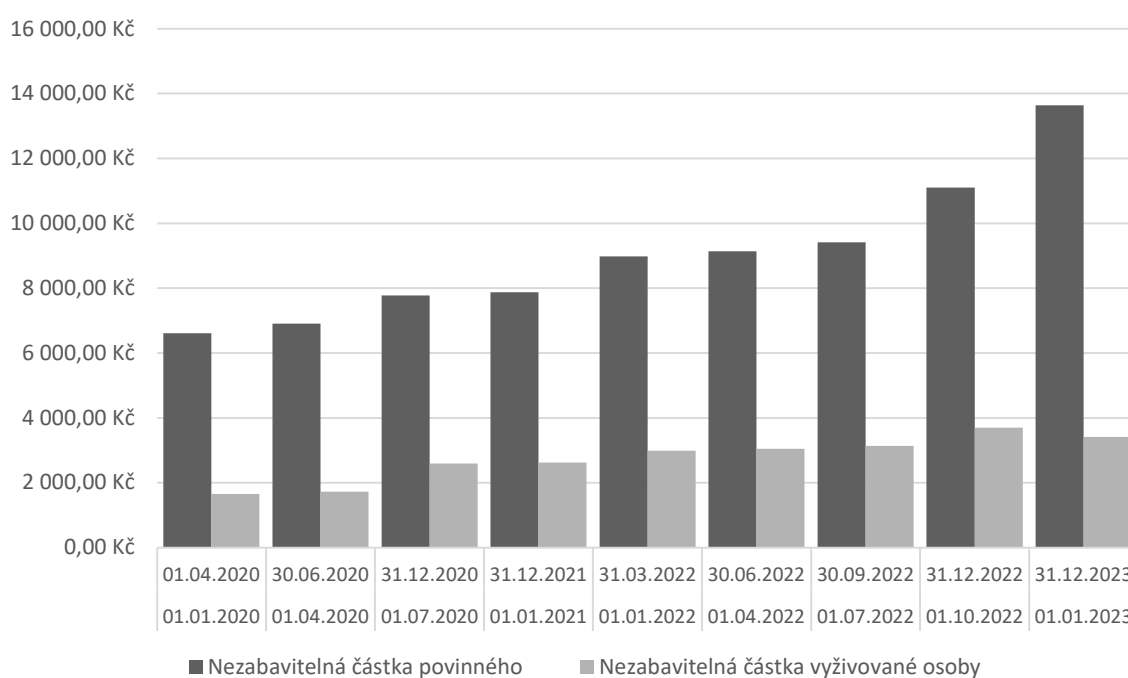
⁵⁶ Ust. § 1 odst. 1 nařízení vlády č. 595/2006 Sb., o způsobu výpočtu základní částky, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí, a o stanovení částky, nad kterou je mzda postižitelná srážkami bez omezení (nařízení o nezabavitelných částkách), ve znění do 30. 6. 2020.

⁵⁷ Ust. § 1 odst. 1 nařízení vlády č. 595/2006 Sb.

⁵⁸ Ust. § 1 odst. 1, 2 nařízení vlády č. 595/2006 Sb.

1 727,00 Kč. Od 1. 7. 2020 po změně způsobu výpočtu, kdy tato nebyla nadále počítána jako 1/4/ z nezabavitelné částky povinného, ale jako 1/3 dané nezabavitelné částky,⁵⁹ tato činila 2 590,50 Kč. Pro rok 2021 byla výše nezabavitelné částky vyživované osoby stanovena částkou 2 624,25 Kč. V roce 2022 proběhly celkem čtyři změny, kdy třetina nezabavitelné částky povinného od 1. 1. 2022 do 31. 3. 2022 byla ve výši 2 993,75 Kč, od 1. 4. 2022 do 30. 6. 2022 ve výši 3 046,25 Kč, od 1. 7. 2022 do 30. 9. 2022 ve výši 3 138,75 Kč a od 1. 10. 2022 do 31. 12. 2022 ve výši 3 701,25 Kč. Vyšší nárůst normativních nákladů na bydlení se pak logicky projevil i v rámci nezabavitelné částky pro vyživovanou osobu, jež byl však modifikován změnou výpočtu nezabavitelné částky na vyživované osoby, kdy se výpočet vrátil zpět na 1/4 z nezabavitelné částky vyživované osoby, která tak pro rok 2023 činila 3 409,50 Kč a došlo tak k jejímu faktickému snížení. Postupné zvyšování, resp. změny nezabavitelných částek jak povinného, tak i vyživovaných osob, jsou patrné i z následujícího grafického znázornění.

Graf č. 3: Růst nezabavitelné částky povinného a vyživované osoby od 1. 1. 2020 do 31. 12. 2023

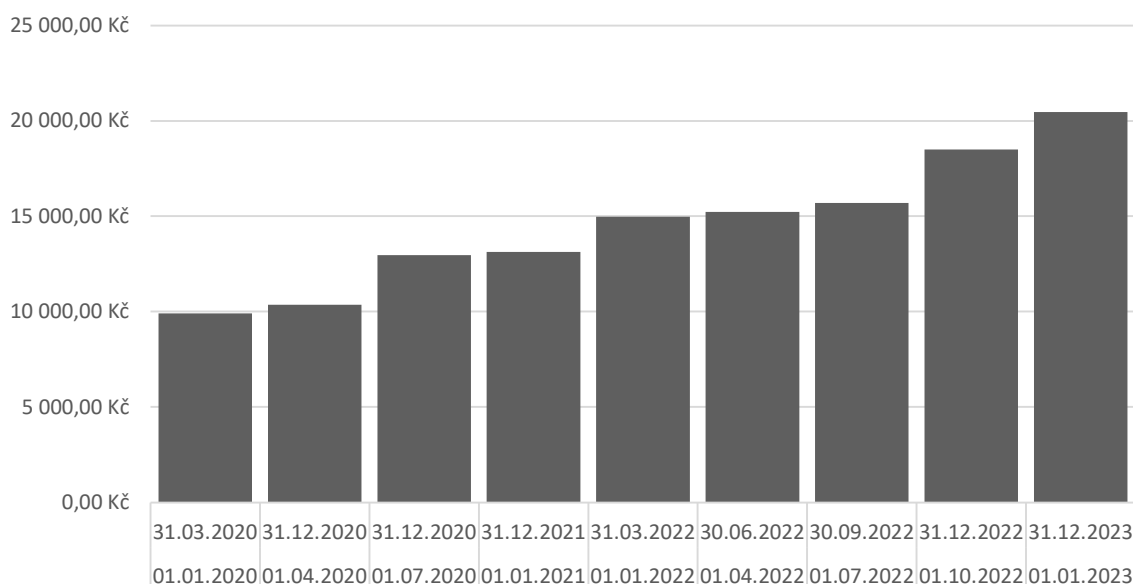

Zdroj: vlastní zpracování, dle citované právní úpravy (2023)

⁵⁹ Ust. § 1 odst. 1, 2 nařízení vlády č. 595/2006 Sb.

Růst jednotlivých nezabavitelných částek lze pak demonstrovat na modelovém příkladu povinného, který je ženatý a má jedno nezletilé dítě, ke kterému má vyživovací povinnost ze zákona (přičemž v rámci exekuce není vymáháno výživné na toto nezletilé dítě). V daném případě tak bude docházet k součtu nezabavitelné částky povinného a dvou nezabavitelných částek na vyživované osoby povinného (manželka a nezletilé dítě), kdy za sledované období (od 1. 1. 2020 do 31. 12. 2023) došlo k navýšení celkem o 10 545,00 Kč. V tomto modelovém příkladu tak nezabavitelná částka pro provádění srážek z příjmu povinného od 1. 1. 2020 do 31. 3. 2020 činila 9 912,00 Kč, od 1. 4. 2020 do 30. 6. 2020 činila 10 362,00 Kč, a od 1. 7. 2020 po zbytek roku činila 12 952,50 Kč. Nezabavitelná částka modelového povinného v roce 2021 by byla stanovena na částku 13 121,25 Kč. V roce 2022 by nezabavitelná částka činila 14 968,75 Kč (do 31. 3. 2022), 15 231,25 Kč (do 30. 6. 2022) a 15 693,75 Kč (do 30. 9. 2022) a 18 506,25 Kč (do 31. 12. 2022). Pro rok 2023 by nezabavitelná částka představovala 20 457,00 Kč.

Graf č. 4: Růst nezabavitelné částky povinného v modelovém příkladu (tj. se zohledněním dvou vyživovaných osob) od 1. 1. 2020 do 31. 12. 2023

Zdroj: vlastní zpracování, dle citované právní úpravy (2023)

4.2 Vývoj růstu platů zaměstnanců (úředníků) územně samosprávných celků

Každý zaměstnanec, který je zaměstnán ve veřejném sektoru, tj. jeho zaměstnavatelem je např. nižší / vyšší územně samosprávný celek, pobírá za svoji práci odměnu v podobě platu. Oproti tomu odměna zaměstnanců v sektoru soukromém se označuje jako mzda. Ačkoliv jsou dané pojmy velmi často ze strany veřejnosti zaměňovány, resp. považovány za synonyma, tak tomu tak není, neboť každý způsob odměňování se řídí odlišnými pravidly, a to zejména v souvislosti s určením výše odměny konkrétních zaměstnanců. Odměňování zaměstnanců v soukromém sektoru není limitováno tolik jako v rámci veřejného sektoru, kdy limitem je pouze výše zákonné minimální mzdy, resp. tzv. zaručené mzdy dle konkrétní funkce konkrétního zaměstnance. Výše platů zaměstnanců veřejného sektoru je velice rigidní a odvíjí se z nařízení vlády č. 341/2017 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, resp. ze stupnic platových tarifů podle platových tříd a platových stupňů pro zaměstnance, jež jsou uvedeny v příloze předmětného nařízení (tzv. platové tabulky).

S ohledem na téma diplomové práce bude dále věnován prostor toliko odměňování zaměstnanců ve formě platu. Výše platu konkrétního zaměstnance ve veřejném sektoru se určuje v závislosti na tom, do které platové třídy a stupně je ten který zaměstnanec zařazen, resp. kam spadá. Mimo tyto faktory pak je výše platů ovlivněna i možnými příplatky atd. (např. příplatek za ztížené pracovní prostředí ...).⁶⁰ Pro zařazení zaměstnance do příslušné platové třídy, která vyjadřuje náročnost práce, je rozhodující, jakou konkrétní práci, resp. druh práce, daný zaměstnanec vykonává. Samotné zařazení pak probíhá na základě nejnáročnější práce, jež má zaměstnanec provádět, a na základě stanoveného stupně vzdělání v dané třídě (ust. § 3 odst. 1 a 2 předmětné vyhlášky).⁶¹ Platový stupeň pak vyjadřuje délku dosažené praxe toho kterého zaměstnance, příp. i tzv. náhradní doby (např. doba péče zaměstnance o dítě ...). Při určení stupně pak není vycházeno toliko z délky pracovního poměru na určité pozici, za kterou náleží plat, ale obecně také z jiné praxe v oboru, pro kterou jsou potřebné znalosti stejného / obdobného zaměření, která může být započtena

⁶⁰ PILGERTO VÁ, T. Mzda či plat? Velký rozdíl! Mylaw.cz [online]. 2019. [cit. dne 19. 12. 2023]. Dostupné z: <<https://mylaw.cz/clanek/mzda-ci-plat-velky-rozdil-766/>>.

⁶¹ Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky. Příručka pro personální agendu a odměňování zaměstnanců. Platová třída. ppropo.mpsv.cz [online]. 2023. [cit. dne 19. 12. 2023]. Dostupné z: <<https://ppropo.mpsv.cz/XX5Platovatrida>>.

v plném rozsahu, jedná-li se o uznání praxe v oboru, příp. poměrně dle míry využití dané praxe pro danou práci v případě tzv. jiné praxe.⁶² Výsledkem zařazení zaměstnance do příslušné platové třídy a stupně je určení tzv. platového tarifu, který je základní složkou platu zaměstnance ve veřejném sektoru. Tarify jsou stanoveny pro jednotlivé platové třídy a stupně pevnou částkou na měsíc, jež odpovídá týdenní pracovní době. Jednotlivé platové tarify jsou stanoveny v přílohách předmětného nařízení, a to pro jednotlivé typy všech zaměstnanců (např. i pro zaměstnance v sociálních službách, ve zdravotnictví apod.).⁶³

Současná právní úprava platových tarifů nepředpokládá pravidelnou valorizaci v závislosti na předem daných kritériích, jako tomu je např. v případě minimální mzdy (viz výše) a ke změnám výše tarifů dochází jen na základě rozhodnutí Vlády České republiky. Výše platových tarifů, resp. jejich zvyšování, je tak velmi často palčivým společenským tématem, kdy je vláda podrobena tlaku veřejnosti, zejm. ze strany státních zaměstnanců, kteří se domáhají vyšších platů, a z druhé strany je tlak veden na udržitelnost státního rozpočtu. Zvyšování tarifů tak záleží na obsazení vládních postů a také na sociálních a ekonomických faktorech. K úpravám platových tarifů došlo ve sledovaném období několikrát, přičemž valorizace se netýkala všech tarifů, kdy u některých došlo k tzv. zmrazení platů státních zaměstnanců. Ve sledovaném období se jednalo o tyto změny:

- změna tarifů s účinností od 1. 1. 2020, která byla provedena nařízením vlády č. 300/2019 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 341/2017 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů, a nařízení vlády č. 304/2014 Sb., o platových poměrech státních zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů;
- změna tarifů s účinností od 1. 1. 2021, která byla provedena nařízením vlády č. 603/2020 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 341/2017 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů, a nařízení vlády č. 304/2014 Sb., o platových poměrech státních

⁶² Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky. Příručka pro personální agendu a odměňování zaměstnanců. Platový stupeň. ppropo.mpsv.cz [online]. 2023. [cit. dne 19. 12. 2023]. Dostupné z: <<https://ppropo.mpsv.cz/xx6platovystupen>>.

⁶³ Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky. Příručka pro personální agendu a odměňování zaměstnanců. Platový tarif. ppropo.mpsv.cz [online]. 2023. [cit. dne 19. 12. 2023]. Dostupné z: <<https://ppropo.mpsv.cz/xx7platovytarif>>.

- zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů, kdy tato změna se obecně netýkala zaměstnanců územně samosprávných celků (uvedených v ust. § 5 odst. 1 nařízení);
- změna tarifů s účinností od 1. 1. 2022, která byla provedena nařízením vlády č. 531/2021 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 341/2017 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů, nařízení vlády č. 304/2014 Sb., o platových poměrech státních zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů, a nařízení vlády č. 420/2021 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 341/2017 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů, nařízení vlády č. 304/2014 Sb., o platových poměrech státních zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů, a nařízení vlády č. 347/2021 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 304/2014 Sb., o platových poměrech státních zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů;
 - změna tarifů s účinností od 1. 9. 2022, která byla provedena nařízením vlády č. 264/2022 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 341/2017 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů, a nařízení vlády č. 304/2014 Sb., o platových poměrech státních zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů.

Pro účely dalšího výzkumu bude nutné stanovit 3 obecné zaměstnance územně samosprávných celků, u kterých bude poukázán vývoj výše jejich platu za sledované období, tj. od 1. 1. 2020 do 31. 12. 2023, kdy s ohledem na rozsah práce a množství zaměstnaneckých pozic není možné věnovat se detailně veškerým činnostem. Mezi vybrané vzorové profese pro účely výzkumu patří:

- a) uklízeč;
- b) referent finančního odboru – správa místních poplatků (úředník);
- c) strážník obecní policie,

přičemž každý zaměstnanec v dané profesi bude zařazen do příslušného platového tarifu jako zaměstnanec bez praxe, zaměstnanec s 14letou praxí a s praxí přesahující 32 let (tj. maximální zohledňovanou praxí).

Ad a) – Obecně lze výkon profese uklízeče ve veřejném sektoru zařadit do 1. až 3. platové třídy,⁶⁴ a to v závislosti na náročnosti svěřené činnosti. Pro čely výzkumu bude daný zaměstnanec zařazen do 2. platové třídy, neboť lze předpokládat, že uklízeč územně samosprávného celku má svěřeno i čištění oken (mimo běžný úklid), což ho mimo jiné řadí právě do dané platové třídy.

Ve sledovaném období došlo ke zvýšení platového tarifu daného typu zaměstnance toliko dvakrát, a to k 1. 1. 2020 a k 1. 9. 2022, ačkoliv státních zaměstnanců uvedených v ust. § 5 odst. 1 nařízení se týkalo i znění nařízení k 1. 1. 2022. K 1. 1. 2020 došlo ke zvýšení tarifu následujícím způsobem, a to:

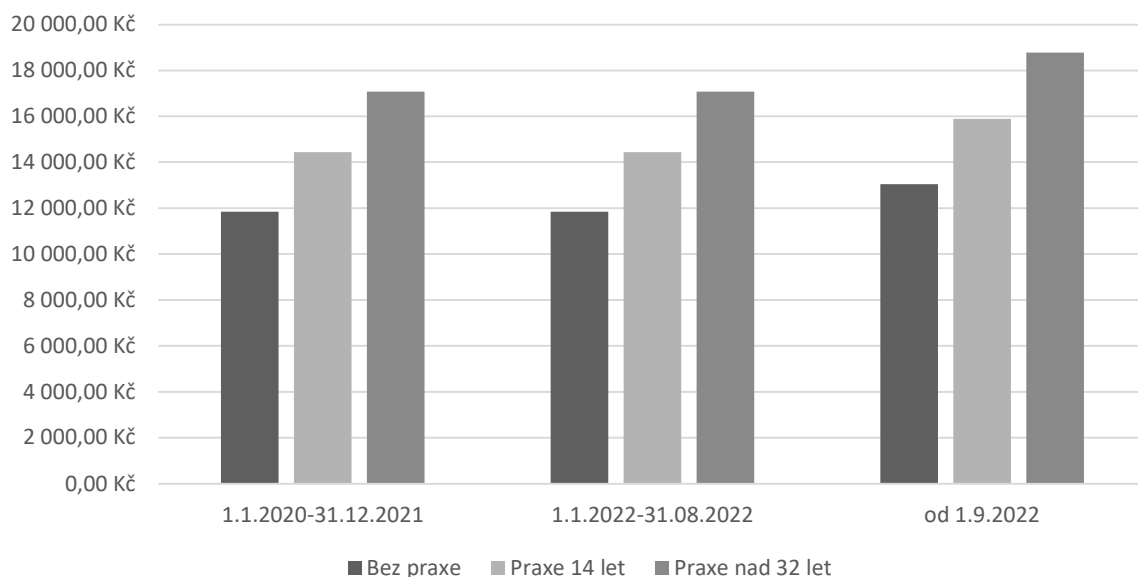
- na částku 11 850,00 Kč v případě praxe do 1 roku;
- na částku 14 440,00 Kč v případě praxe 14 let (tj. od 12 do 15 let);
- na částku 17 070,00 Kč v případě praxe nad 32 let.

Druhá a zároveň poslední změna nastala k 1. 9. 2022, kdy došlo ke zvýšení tarifu daného zaměstnance takto:

- na částku 13 040,00 Kč v případě praxe do 1 roku;
- na částku 15 890,00 Kč v případě praxe 14 let (tj. od 12 do 15 let);
- na částku 18 780,00 Kč v případě praxe nad 32 let.

⁶⁴ Číslo 1.06.06 přílohy k Nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě.

Graf č. 5: Růst platového tarifu jako základní složky platu v případě zaměstnance uklízeče v 2. platové třídě za sledované období od 1. 1. 2020 do 31. 12. 2023

Zdroj: vlastní zpracování, dle citované právní úpravy (2023)

Ad b) – Z kategorie úředníků, kterých je standardně u územně samosprávných celků zaměstnáno větší množství s různým zařazením a specializací, byl vybrán referent se svěřenou agendou správy místních poplatků. Příslušný referent může být zařazen v závislosti na svěřené agendě do 6. až 14. platové třídy.⁶⁵ Referent pro účely výzkumu má svěřenou agendu správy místních poplatků, kdy nejnáročnější činností bude komplexní správa agendy vč. průběžného vyhodnocování procesu a realizací případných opatření, což znamená jeho zařazení do 9. platové třídy.

I v případě tohoto povolání došlo ve sledovaném období ke zvýšení platového tarifu dvakrát, a to k 1. 1. 2020 a k 1. 9. 2022. K 1. 1. 2020 došlo ke zvýšení tarifu následujícím způsobem, a to:

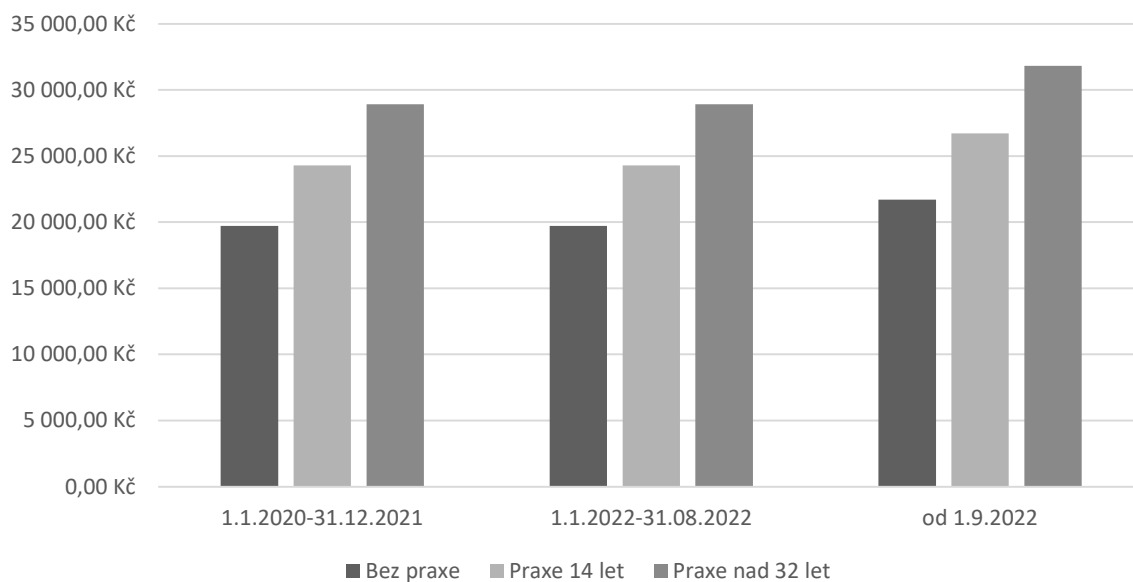
- na částku 19 730,00 Kč v případě praxe do 1 roku;
- na částku 24 290,00 Kč v případě praxe 14 let (tj. od 12 do 15 let);
- na částku 28 920,00 Kč v případě praxe nad 32 let.

⁶⁵ Číslo 2.10.06 přílohy k Nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě.

Druhá a zároveň poslední změna nastala k 1. 9. 2022, kdy došlo ke zvýšení tarifu daného zaměstnance takto:

- na částku 21 710,00 Kč v případě praxe do 1 roku;
- na částku 26 720,00 Kč v případě praxe 14 let (tj. od 12 do 15 let);
- na částku 31 820,00 Kč v případě praxe nad 32 let.

Graf č. 6: Růst platového tarifu jako základní složky platu v případě zaměstnance – referent finančního odboru – správa místních poplatků v 9. platové třídě za sledované období od 1. 1. 2020 do 31. 12. 2023

Zdroj: vlastní zpracování, dle citované právní úpravy (2023)

Ad c) – Zaměstnancem obcí (nižších územně samosprávných celků) jsou také strážníci obecní policie (na rozdíl od příslušníků Policie ČR), kteří mohou být zařazeni do 5., 7. až 13. platové třídy, a to v závislosti na ukončení školení a odborného výcviku (bez ukončení 5. třída) a také v závislosti na svěřené agendě.⁶⁶ Vzorový zaměstnanec – strážník má pak ukončené školení a odborný výcvik, přičemž má svěřenou jen základní agendu obecní policie při ochraně veřejného pořádku, osob a majetku v obci.

⁶⁶ Číslo 2.21.31 přílohy k Nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě.

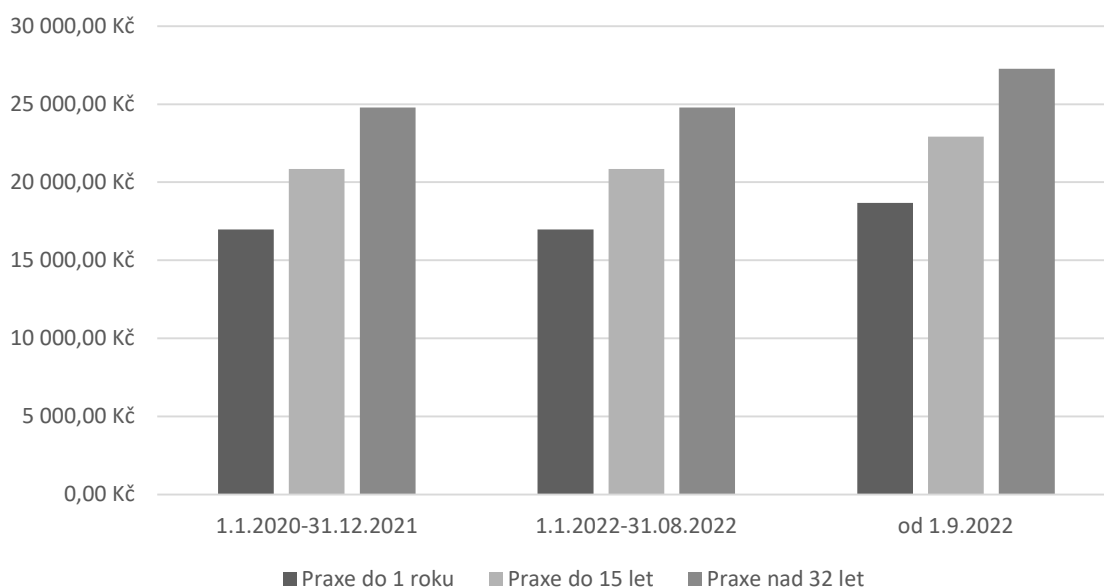
V případě poslední typové profese byl taktéž platový tarif zvyšován dvakrát – k 1. 1. 2020 a k 1. 9. 2022. K 1. 1. 2020 došlo ke zvýšení tarifu následujícím způsobem, a to:

- na částku 16 980,00 Kč v případě praxe do 1 roku;
- na částku 20 840,00 Kč v případě praxe 14 let (tj. od 12 do 15 let);
- na částku 24 780,00 Kč v případě praxe nad 32 let.

Druhá a zároveň poslední změna nastala k 1. 9. 2022, kdy došlo ke zvýšení tarifu daného zaměstnance takto:

- na částku 18 680,00 Kč v případě praxe do 1 roku;
- na částku 22 930,00 Kč v případě praxe 14 let (tj. od 12 do 15 let);
- na částku 27 260,00 Kč v případě praxe nad 32 let.

Graf č. 7: Růst platového tarifu jako základní složky platu v případě zaměstnance – strážník v 7. platové třídě za sledované období od 1. 1. 2020 do 31. 12. 2023

Zdroj: vlastní zpracování, dle citované právní úpravy (2023)

4.3 Srovnání růstu nezabavitelné částky a platových tarifů zaměstnanců ve veřejné správě

Jak vyplývá ze shora uvedených dat, tak mnohem častěji dochází ke změnám, resp. zvyšování nezabavitelné částky jak povinného, tak i jeho vyživovaných osob, na rozdíl od růstu platových tarifů. Zatímco nezabavitelná částka byla zvyšována ve sledovaném období celkem osmkrát, tj. i několikrát za rok, tak v případě zaměstnanců ve veřejné správě uvedených v ust. § 5 odst. 1 nařízení vlády č. 341/2017 Sb. došlo ke zvýšení platových tarifů toliko třikrát, přičemž ne každé zvýšení se týkalo všech platových tříd, resp. platových stupňů.

Za sledované období (od 1. 1. 2020 do 31. 12. 2023) činilo celkové zvýšení nezabavitelné částky povinného celkem 7 030,00 Kč, kdy z nezabavitelné částky k 1. 1. 2020 6 608,00 Kč došlo ke zvýšení na 13 638,00 Kč od 1. 1. 2023, tj. navýšení bylo více než jednou tolik (o 106 %). Obdobně tomu bylo i v případě nezabavitelné částky vyživovaných osob, kdy došlo ke zvýšení této částky z částky 1 652,00 Kč ke dni 1. 1. 2020 na částku 3 409,50 Kč k 1. 1. 2023, tj. zvýšení činilo 1 757,50 Kč.

V případě platových tarifů bylo zvýšení ve sledovaném období rozhodně nižší, kdy průměrné zvýšení činilo napříč všemi platovými třídami a platovými stupni 2 475,00 Kč (z průměrného platového tarifu 24 703,00 Kč k 1. 1. 2020 (po zaokrouhlení) na průměrný platový tarif (po zaokrouhlení) k 1. 1. 2023 ve výši 27 178,00 Kč), tj. zvýšení bylo toliko o 10 %. Předmětné zvýšení je průměrem při zohlednění všech platových tarifů u zaměstnanců dle ust. § 5 odst. 1 předmětného nařízení, a proto nelze toto paušalizovat a domnívat se, že takové zvýšení se dotklo všech zaměstnanců územně samosprávných celků. V případě sledovaných zaměstnanců v příslušných platových tarifech bylo průměrné zvýšení po zaokrouhlení:

- u profese uklízeče o částku 1 450,00 Kč;
- u profese vybraného úředníka o částku 2 437,00 Kč;
- u profese strážníka obecní policie o částku 2 023,00 Kč.

Ze shora uvedených dat je tak patrné, že nejen co do počtu valorizací, ale i co do jejich výše, vzniká nepoměr mezi zvyšováním nezabavitelné částky a výši platového tarifu, jako jedné ze složek platu zaměstnanců ve veřejné správě.

4.4 Šetření k provádění srážek

Za účelem podložení aktuálnosti tématu práce a zjištění socioekonomické situace zaměstnanců územně samosprávných celků – obcí a krajů, resp. informací o provádění exekuce srážkami z platu těchto zaměstnanců, bylo v rámci práce využito právo na informace, jež je zaručeno jako jedno z ústavně zaručených práv (čl. 17 odst. 1 Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky). Při zjišťování informací bylo postupováno na základě zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, když územně samosprávné celky jsou povinny poskytovat informace vztahující se k jejich působnosti, neboť jsou tzv. povinnými subjekty ve smyslu uvedeného zákona.⁶⁷

4.4.1 Žádost o poskytnutí informací

Veškeré potřebné informace byly poskytovány individuálně na žádost, která vykazovala náležitosti vyplývající ze zákona, a to:

- identifikace subjektu, kterému byla žádost určena – příslušná obec, příslušný kraj;
- identifikace žadatelky – jméno, příjmení, datum narození, adresa trvalého pobytu, vč. uvedení elektronické adresy pro doručení (datové schránky);
- čeho se žadatelka domáhá – poskytnutí konkrétních informací (viz dále).⁶⁸

Žádost byla ze strany všech oslovených povinných subjektů shledána jako bezvadná a její vzor je přílohou č. 1 této práce. Žádost byla na příslušné kraje a obce zasílána elektronicky – datovou schránkou diplomantky (žadatelky), kam následně byly adresovány i vyřízení žádostí.

V žádosti byly položeny povinným subjektům tyto otázky:

- 1. Kolik zaměstnanců má povinný subjekt v pracovním poměru dle zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce?**

⁶⁷ Ust. § 2 odst. 1 zákona č. 106/1999 Sb. zákona o svobodném přístupu k informacím.

⁶⁸ Ust. § 14 odst. 2 zákona č. 106/1999 Sb. zákona o svobodném přístupu k informacím.

Otázka směřovala ke zjištění konkrétního počtu zaměstnanců územně samosprávných celků, aby mohl být následně zjištěn podíl těch, u kterých došlo k nařízení provedení exekuce srážkami ze mzdy nebo jiného příjmu povinného.

- 2. Zda a případně vůči kolika zaměstnancům povinného subjektu dle bodu 1. je vedena exekuce srážkami ze mzdy a jiných příjmů dle zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád (tj. povinnému subjektu byl doručen exekuční příkaz k provedení exekuce srážkami ze mzdy nebo jiného příjmu povinného, případně usnesení o vyrozumění nového plátce mzdy)?**

Smyslem této otázky bylo zjistit, zda příslušný územně samosprávný celek má v evidenci na některého zaměstnance exekuční příkaz k provedení exekuce srážkami ze mzdy nebo jiného příjmu, příp. usnesení o vyrozumění nového plátce, byl-li exekuční příkaz zaslán již dřívějšímu plátcí příjmu zaměstnance (povinného). Zároveň byl odpovědí na tuto otázku zjištěn i případný počet takových zaměstnanců v množině zaměstnanců dle otázky 1.

- 3. V případě kladné odpovědi na bod 2. u každého takového zaměstnance uveďte:**
- a. průměrnou výši čisté mzdy (za měsíce srpen, září a říjen 2023);**
 - b. počet vyživovaných osob;**
 - c. zda jsou z příjmu realizovány srážky;**
 - d. zda je sráženo na přednostní nebo nepřednostní pohledávku.**

V případě, že evidoval povinný subjekt evidoval zaměstnance, u kterého bylo rozhodnuto o provádění srážek z příjmu povinného, byly požadovány dodatečné informace, které jsou rozhodné pro provádění srážek, jak bylo uvedeno už v teoretické části práce. Výše příjmu za 3 sledované měsíce předcházející podání žádosti, kdy následně mohlo být ověřeno, zda dosahuje alespoň výše pro provádění srážek. Počet vyživovaných osob a povaha pohledávky, pak významně ovlivňuje výši a možnost provádění srážek. Dodatečná otázka také směřovala na skutečnost, zda jsou realizovány srážky z měsíčního příjmu zaměstnance, a to za účelem zjištění efektivnosti tohoto způsobu provádění exekuce ve vztah k osloveným samosprávným celkům a jejich zaměstnancům.

4.4.2 Analýza zjištěných dat

V rámci uvedeného dotazníkového šetření bylo osloveno celkem 79 subjektů – 13 krajských úřadů, Hlavní město Praha a 65 různých obcí. Žádosti o informace byly ve všech

případech vyřízeny v zákonné lhůtě, a to zejména kladně, tj. sdělením požadovaných informací. Tři subjekty poskytly informaci pouze částečně, a to odpovědí na otázky č. 1 a 2, odpovědi na otázky č. 3 a 4 pak odmítly poskytnout s odůvodněním, že v této části se jedná o informace osobní povahy a, dle názoru povinného subjektu, je tak možné identifikovat konkrétní zaměstnance. Jeden subjekt pak za poskytnutí informací požadoval náhradu nákladů spojených s obtížným vyhledáním a zpracováním požadovaných informací, tato však nebyla uhrazena a informace tak nebyly poskytnuty. S ohledem na zanedbatelné množství neposkytnutých dat však nebylo proti částečnému odmítnutí poskytnutí informací a proti požadované náhradě nákladů diplomantkou brojeno prostřednictvím opravných prostředků, a ani tyto subjekty nebyly nahrazovány jinými. Zpracováním poskytnutých informací byla získána tato data.

Tabulka č. 1: Celkový přehled získaných dat

Subjekt (celková data)	Počet zaměstnanců	Z toho v exekuci	Z toho v exekuci (%)	Čistý příjem (průměr) *
Hlavní město Praha	2277	4	0,18	28 558,25 Kč
krajské úřady	6826	6	0,09	36 899,37 Kč
více než 40 000 obyvatel	7099	43	0,61	18 792,37 Kč
20 000 až 40 000 obyvatel	2985	53	1,78	14 177,21 Kč
10 000 až 20 000 obyvatel	2181	23	1,05	17 099,00 Kč
5 000 až 10 000 obyvatel	1225	10	0,82	16 667,50 Kč
5 000 obyvatel a méně	188	17	9,04	15 527,67 Kč
Celkem	22781	156	0,68	17 504,59 Kč **

* čistý příjem zaměstnanců v exekuci

** průměr ze všech dat, nikoliv z průměru čistých příjmu v tabulce

Zdroj: vlastní zpracování, dle získaných dat (2024)

Ne všechna poskytnutá data však mohla být v rámci dalšího zpracování reflektována bez dalšího. V datech týkajících se počtu zaměstnanců totiž subjekty uváděly nejen zaměstnance v hlavním pracovním poměru, ale i zaměstnance vykonávající práci mimo hlavní pracovní poměr (tj. na základě uzavřených dohod o provedení práce, resp. dohod o pracovní činnosti, kdy tyto informace byly ze strany povinných subjektů nad rámec požadovaného taktéž velmi často poskytnuty), kdy však tyto zpravidla nedosahují plné výše

toho kterého platového tarifu a jejich průměrný čistý příjem za zkoumané období by tak ovlivnil celkovou výši průměrného čistého příjmu všech zaměstnanců v exekuci. V datech týkajících se výše průměrného čistého příjmu pak rovněž povinné subjekty v některých případech uváděly zaměstnance v hlavním pracovním poměru, kteří však ve zkoumaném období nedosáhli průměrného čistého příjmu přesahujícího ani nejnižší možný platový tarif bez zohlednění případných příplatků, a to s ohledem na jejich pracovní neschopnost v dotazovaném období, případně zaměstnance v evidenci nepobírající žádný příjem (např. na mateřské dovolené či dlouhodobě práce neschopné). Z dalšího zpracování tak byla vyřazena data týkající se výše průměrného čistého příjmu zaměstnanců s nařízenou exekucí na příjem, byl-li jejich průměrný čistý příjem nižší než 12 140,00 Kč, což je částka odpovídající nejnižšímu možnému platovému tarifu v 1. stupni a 1. platové třídě pro zaměstnance v uvedené ust. § 5 odst. 1 příslušného nařízení⁶⁹ v daném období, přičemž údaj o takovém zaměstnanci zůstal v datech zachován, stejně tak informace o počtu vyživovaných osob, o případných prováděných srážkách ze mzdy a o přednostních pohledávkách, když tyto nemají vliv na zkoumaný čistý příjem. Ze získaných dat bylo rovněž zjištěno, že srážky z příjmu jsou prováděny i z takového příjmu, který zdaleka nedosahuje ani výše nezabavitelné částky (např. z příjmu ve výši 14 831,00 Kč u zaměstnance, který má jednu vyživovanou osobu a nemá žádnou přednostní pohledávku). Toto může být způsobeno např. souběhem více příjmů, kdy nezabavitelná částka z příjmu zaměstnance je zohledňována u jiného zaměstnavatele), ale případně i špatným výpočtem srážky, kdy jsou srážky prováděny v rozporu se zákonem.

Tabulka č. 2: Přehled získaných dat po úpravě (uvedené shora)

Subjekt (čistá data)	Počet zaměstnanců	Z toho v exekuci	Z toho v exekuci (%)	Čistý příjem (průměr)
Hlavní město Praha	2277	4	0,18	34 690,00 Kč
krajské úřady	6826	6	0,09	36 899,37 Kč
více než 40 000 obyvatel	7099	43	0,61	24 962,40 Kč
20 000 až 40 000 obyvatel	2985	53	1,78	17 687,59 Kč
10 000 až 20 000 obyvatel	2181	23	1,05	18 647,17 Kč

⁶⁹ Příloha č. 1 k nařízení vlády č. 341/2017 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě.

5 000 až 10 000 obyvatel	1225	10	0,82	18 014,56 Kč
5 000 obyvatel a méně	188	17	9,04	17 826,78 Kč
Celkem	22781	156	0,68	21 358,40 Kč

* čistý příjem zaměstnanců v exekuci

** průměr ze všech dat, nikoliv z průměru čistých příjmu v tabulce

Zdroj: vlastní zpracování, dle získaných dat (2024)

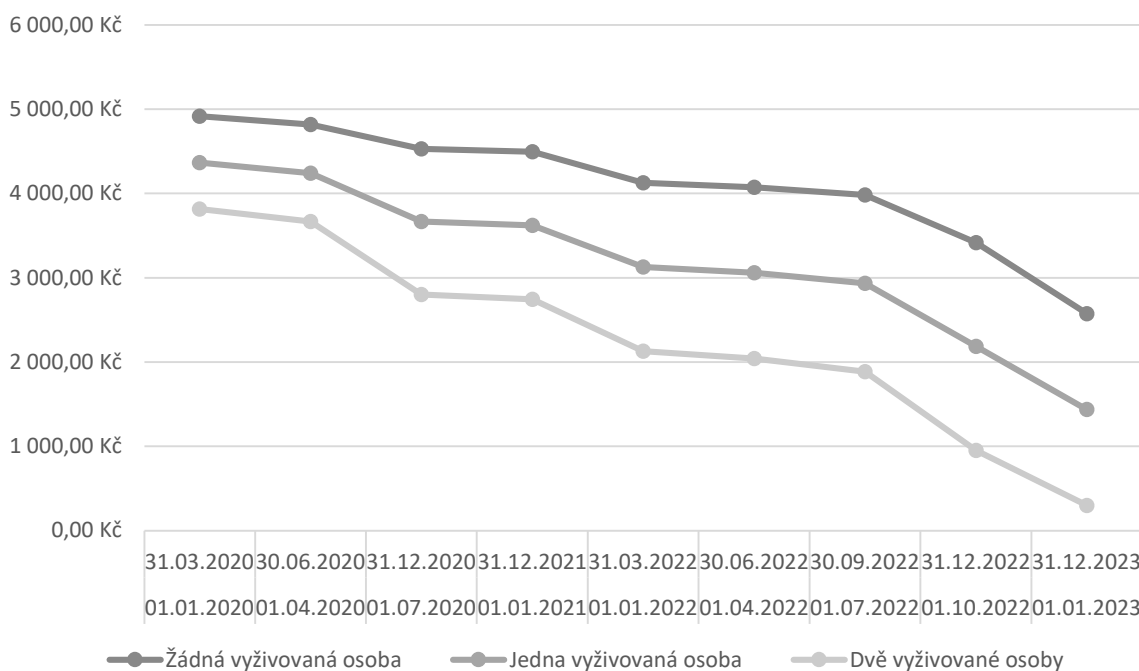
Z výše uvedených upravených dat lze vysledovat trend, dle kterého průměrný čistý příjem u zaměstnanců s nařízenou exekucí na plat roste v zásadě úměrně podle velikosti obce. Tento je způsoben pravděpodobně zejména tím, že s rostoucím počtem obyvatel roste i odbornost zaměstnanců obce v souvislosti se složitostí zpracovávané agendy, a s tím spojené zařazení zaměstnanců do vyšších platových tarifů. Rovněž je patrné, že největší podíl zaměstnanců v exekuci lze najít v obcích s nižším počtem obyvatel, kde je menší uplatnění na trhu práce. Vyšší počet zaměstnanců v exekuci v menších obcích může být způsoben i všeobecnou horší ekonomickou a sociální situací, kdy s tím je spojena i nižší nejen finanční ale i všeobecná gramotnost tamních obyvatel.⁷⁰

Na základě poskytnutých dat ze strany povinných subjektů bylo zjištěno, že celkový počet zaměstnanců oslovených obcí nebo krajů je 22 781, přičemž u celkem 156 je evidováno rozhodnutí o provedení exekuce srážkami ze mzdy nebo jiného příjmu povinného, a to buď ve formě exekučního příkazu nebo usnesení o vyrozumění nového plátce. U celkem 55 zaměstnanců z celkového počtu jsou evidovány exekuce k vymožení tzv. přednostních pohledávek, kdy zbývajících 101 zaměstnanců má exekuci nařízenou k vymožení pohledávek nepřednostních. Na každého zaměstnance s nařízenou exekucí na plat pak připadá průměrně cca 0,78 % vyživované osoby, když celkem je u všech zaměstnanců s exekucí na příjem evidováno 121 vyživovaných osob. K realizaci srážek z příjmu docházelo nebo dochází u celkem 101 zaměstnanců v exekuci zaměstnaných u oslovených územně samosprávných celků, tedy u 65 % daných zaměstnanců, a průměrná srážka činila 2 461,00 Kč.

⁷⁰ Český statistický úřad. Úroveň vzdělání obyvatelstva podle výsledku sčítání lidu. szso.cz [online]. 2014. [cit. dne 19. 12. 2023]. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/documents/10180/20536250/17023214.pdf/7545a15a-8565-458b-b4e3-e8bf43255b12?version=1.1>>.

Zjištěná průměrná data budou dále aplikována na modelového zaměstnance územně samosprávného celku, jež bude mít čistý měsíční příjem v průměrné výši 21 360,00 Kč se zohledněním nejčastějšího počtu vyživovaných osob (žádné, 1 a 2). Na daných datech pak bude poukázáno, že i přes růst platových tarifů ve veřejné správě, tj. i platů jako celku, nedochází k úměrnému lineárnímu zvyšování prováděné srážky z příjmu. Přestože budou data porovnáвана k aktuální výši čistého příjmu (platu), byť se tento v čase zvyšoval, bude jejich aplikace použitelným výstupem.

Graf č. 8: Vývoj provedených srážek z platu povinného v modelových příkladech (tj. bez vyživované osoby, s jednou vyživovanou osobou a dvěma vyživovanými osobami) od 1. 1. 2020 do 31. 12. 2023

Zdroj: vlastní zpracování, dle získaných dat a relevantní právní úpravy (2024)

Ze shora uvedeného grafu při analýze dat je zcela patrný trend v případě provádění srážek, kdy tyto byly neustále snižovány, čímž docházelo i k menšímu uspokojování věřitelů v rámci exekuce. Zatímco při průměrném platu ve výši 21 360,00 Kč byla v případě povinného bez vyživované osoby k 1. 1. 2020 vypočtena srážka ve výši 4 917,00 Kč, tak na konci sledovaného období k prosinci 2023 činila tato toliko 2 574,00 Kč, což odpovídá snížení cca o 48 %. Markantnější rozdíl mezi prováděnými srážkami ve sledovaném období byl pak patrný i v případě povinného s vyživovanými osobami, kdy zatímco v lednu 2020

činila prováděná srážka 4 366,00 Kč se zohledněním jedné vyživované osoby, resp. 3 816,00 Kč v případě povinného se dvěma vyživovanými osobami, tak k prosinci 2023 činila srážka 1 437,00 Kč u povinného s jednou vyživovanou osobou a 301,00 Kč u povinného se dvěma vyživovanými osobami. Snížení srážky při zohlednění vyživovaných osob tak činilo celkem 67 %, resp. 92 %.

5 Výsledky a diskuse

Za pomoci analýzy shora uvedených dat byly zaujaty jisté závěry k problematice provádění srážek, kdy k vybraným aspektům bude navrženo jejich adekvátní řešení.

5.1 Snížení vymahatelnosti práva a možná další rizika při provádění srážek v budoucnosti

Jak vyplývá ze shora uvedených dat, tak nezabavitelná částka povinného a jeho vyživovaných osob byla pravidelně zvyšována, a přestože byly navyšovány i platy zaměstnanců ve veřejné správě, tak efektivnost provádění srážek z příjmu povinného neustále klesala. Budeme-li považovat růst platů ve veřejné správě (u zaměstnanců uvedených v ust. § 5 odst. 1 nařízení č. 341/2017 Sb.) jako jistý ukazatel zvyšování příjmů ze zaměstnání obecně, tj. i v soukromoprávní sféře, kdy tyto příjmy se vzájemně ovlivňují, je patrné, že zvyšování nezabavitelné částky má z pohledu věřitele negativní vliv na provádění srážek všeobecně, a tedy i z jiných příjmů povinného (např. v zaměstnaneckém poměru u soukromoprávního zaměstnavatele). Snížení srážek z příjmu pak má jistě negativní vliv na vymáhání pohledávek oprávněných nebo věřitelů obecně, neboť povinní, kterým zůstává sice více peněz z jejich příjmu ze zaměstnání, nejsou vždy motivováni k zasílání těchto peněžních prostředků, byť v částečném rozsahu, oprávněnému, resp. soudnímu exekutorovi, na vymáhanou pohledávku.

Opakovaným snižováním prováděných srážek dochází ke značnému ztížení vymahatelnosti pohledávek v České republice a také práva obecně, což může být v budoucnu v případě nezastavení nebo nezpomalení daného trendu velkým problémem. Každé snížení prováděných srážek, resp. zvýšení nezabavitelné částky, znamená pro oprávněného prodloužení délky vedení exekuce, jež nemůže být např. vymožena jiným způsobem. V extrémním, nikoliv však v ojedinělém případě, nedosahuje-li příjem povinného dostatečné výše, může toto vést i k nevymahatelnosti pohledávky a s tím spojenému zastavení exekuce dle ust. § 268 odst. 1 písm. e) o.s.ř. ve spojení s ust. § 52 odst. 1 ex. řádu (pro tzv. nemajetnost povinného), příp. ve smyslu ust. § 55 odst. 7 a násl. ex. řádu (v rámci režimu tzv. marných exekucí), když srážky prováděny nejsou vůbec z důvodu nepostižitelné výše příjmu povinného.

Snížení prováděných srážek má však také negativní vliv i na samotného povinného, neboť ten nemá-li uhrazenou dosud jistinu vymáhané pohledávky, je tato dále navyšována tím, že je např. úročena (smluvními úroky, úroky z prodlení ...). Zároveň toto může vést i ke zvýšení nákladů exekuce, neboť není-li možné vymoci pohledávku srážkami z příjmu povinného, kdy s tímto způsobem provedení exekuce jsou spojeny toliko minimální náklady,⁷¹ musí soudní exekutor přistoupit k dalším způsobům provedení exekuce, se kterými mohou být spojeny vyšší náklady. Typicky se jedná např. o provedení místního šetření v místě faktického bydliště povinného za účelem provedení exekuce prodejem movitých věcí povinného či prodej jeho nemovitostí.

Nižší možnost provedení srážek také ovlivňuje možnost zaměstnavatele uplatnit v rámci provádění srážek z příjmu povinného tzv. paušální náhradu nákladů pro plátce mzdy. Dle novely exekučního řádu a občanského soudního řádu z roku 2021 může plátce příjmu povinného (typicky zaměstnavatel) uplatnit z prováděné srážky náhradu ve výši 50,00 Kč, čímž dochází k dalšímu snížení dané srážky ve prospěch vymáhané pohledávky v rámci exekuce.⁷² V případě dlouhodobého provádění srážek je pak roční snížení vymáhané pohledávky o 600,00 Kč nižší než před zakotvením dané možnosti pro zaměstnavatele.

V zásadě však nelze snížení vymahatelnosti pohledávek spojovat toliko se zvýšením nezabavitelných částek, příp. se zavedením paušální náhrady nákladů zaměstnavatele, kdy zákonodárci upravují i postupy v rámci jiných způsobů provádění exekuce v neprospěch oprávněných, kdy např. u provádění exekuce prodejem movitých věcí stanovili zákonodárci pro exekuce zahájené od 1. 1. 2022 možnost provádět mobiliární exekuci v místě bydliště povinného toliko v rámci jedné exekuce, nikoliv ve všech, jako tomu bylo do této doby, a dále také nastavil zvláštní ochranu pro určité povinné, u kterých je provedení mobiliární exekuce možné jen ve výjimečných případech. Restriktivní opatření zákonodárců však nesouvisí jen s prováděním exekuce, ale také s vedením exekuce jako takové, kdy, jak již

⁷¹ V zásadě lze uzavřít, že náklady spojené s tímto způsobem provedení exekuce představuje jen poštovné, jež musí soudní exekutor vynaložit pro doručení exekučního příkazu povinnému, příp. oprávněnému (u zaměstnavatele jsou písemnosti doručovány do datové schránky, kdy toto je pro soudní exekutory zdarma). Předmětný náklad poštovného je pak velmi často součástí paušální výše náhrady nákladů exekuce dle ust. § 13 odst. 1 vyhlášky č. 330/2001 Sb., vyhláška Ministerstva spravedlnosti o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem, na které soudnímu exekutorovi vzniká právo ze zákona již pověřením vedení exekuce.

⁷² GRÄTZOVÁ, S., MORAVEC J. Paušální náhrada nákladů pro plátce mzdy. epravo.cz [online]. 2021. [cit. dne 15. 2. 2024]. Dostupné z: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/pausalni-nahrada-nakladu-pro-platce-mzdy-113909.html>>.

bylo nastíněno shora, byl stanoven postup v případě tzv. marných exekucí ve smyslu ust. § 55 odst. 7 a násl. ex. řádu. Tímto je zcela popřen smysl pořadí exekucí evidovaných na příjem povinného, neboť standardně jsou srážky prováděny toliko ve prospěch jedné exekuce, není-li vymáhána přednostní pohledávka, a další exekuce „čekají“ na vymožení předcházejících pohledávek, přičemž jsou-li srážky jediným možným způsobem provedení exekuce a nejsou-li předchozí exekuce vymoženy do 12 let od doložky provedení exekuce, je nutné takovou exekuci bez dalšího zastavit, nebylo-li něčeho vymoženo.⁷³

Bude-li současný trend restriktivních opatření v rámci exekucí pokračovat, kdy budou povinným přiznávána větší práva, resp. vyšší stupeň ochrany, a zároveň budou-li se i nadále zvyšovat náklady soudních exekutorů na provoz úřadů a na zaměstnance, může toto vést i k zániku menších exekutorských úřadů, kterých je většina, příp. profese soudních exekutorů jako takových, což by mělo významný vliv na právním systém České republiky. V rámci práce je pak namístě zmínit, že vznik exekutorských úřadů, resp. soudních exekutorů jako soukromoprávních subjektů, jimž byla propůjčena státní moc při vymáhání práva, v roce 2001 přispěl ve značném rozsahu k vymahatelnosti pohledávek. Na rozdíl od výkonu rozhodnutí mají soudní exekutoři při vymáhání pohledávek mnohem větší procentuální úspěšnost, což vede k mnohem většímu a rychlejšímu naplnění smyslu a účelu vykonávacího řízení, tj. splnění určité povinnosti, typicky zaplacení pohledávky. Z dostupných dat je patrné, že do doby, než bylo možné vymáhat pohledávky prostřednictvím soudních exekutorů, činila vymahatelnost pohledávek v rámci výkonu rozhodnutí 3 – 5 %, zatímco činností soudních exekutorů se tato vymahatelnost zvýšila na cca 40 %.⁷⁴ Návrat k jednokolejnosti vykonávacího řízení, tj. toliko k vymáhání pohledávek v rámci výkonu rozhodnutí, by pak vedl ke značnému kroku zpět a ke ztrátě důvěry ve schopnosti právního systému České republiky.

Na provádění srážek a jejich výši však nelze pohlížet toliko z pohledu věřitelů, příp. soudních exekutorů, neboť významně zasahuje i do majetkové sféry povinných a jejich nejbližších rodinných příslušníků. Jak bylo nastíněno v předchozí kapitole, tak ve sledovaném období docházelo mimo změn výše jednotlivých složek, ze kterých se nezabavitelná částka vypočítává, tj. životního minima a normativních nákladů na bydlení, i

⁷³ Srov. ust. § 55 odst. 11 ex. řádu.

⁷⁴ Exekutorská komora České republiky. 28. Rozdíl mezi exekucí a soudním výkonem rozhodnutí. ekcr.cz [online]. 2024. [cit. dne 13. 2. 2024]. Dostupné z: <<https://www.ekcr.cz/1/exekutori-radi/838-28-rozdil-mezi-exekuci-a-soudnim-vykonem-rozhodnuti?w=>>>.

ke změnám způsobu zohlednění jednotlivých složek, kdy docházelo k úpravám poměrů (2/3 vs. 3/4 apod.). Je patrná snaha zákonodárců, resp. výkonné moci, upřednostnit povinného, resp. jeho majetkové poměry, na úkor vymahatelnosti pohledávek. Uvedenou změnou výpočtu se zákonodárci snažili vyrovnat jistou nerovnost v majetkové a sociální sféře povinných a jejich vyživovaných osob souvisejících s pandemickou krizí způsobenou virem SARS-CoV-2. Otázkou pak je proč uvedená změna trvala celkem 42 měsíců (tj. 3,5 roku), kdy následky pandemické krize již v roce 2023 nebyly ve společnosti nijak znát a nelze také opomíjet následky krize i na věřitele, zejm. ty malé (typicky nezletilé děti, které prostřednictvím exekuce vymáhají dluh na výživném). Jak bylo uvedeno v teoretické části práce, tak při zvyšování nezabavitelné částky se vychází z částky životního minima a z tzv. normativních nákladů na bydlení. Tyto částky jsou pak pravidelně valorizovány v závislosti na změnách ve společnosti a následném rozhodnutí příslušných orgánů. I v daných parametrech je tak evidentně reflektována aktuální (byť s určitým zpožděním) situace ve společnosti z pohledu růstu životních nákladů, spojených se zvyšováním cen základních potravin, míry inflace, nákladů na bydlení (růst cen energií, nájmu apod.), proto by další úprava parametrů měla být výjimečným institutem, ke kterému by vláda měla přistupovat toliko v krizových situacích.

5.2 Navrhovaná řešení

Byť s účinností od 1. 1. 2024 došlo k další změně při provádění srážek, která měla za následek zvýšení prováděných srážek, a naopak snížení částky, jež je z příjmu ponechána povinnému,⁷⁵ jsou v další části práce navrhovány možné změny v provádění srážek z příjmu povinného, které by mohly mít za následek zlepšení současného stavu.

5.2.1 Modifikace konstrukce výpočtu nezabavitelné srážky

Jednou z možností, která by vedla ke zjednodušení provádění srážek, jež by mohlo mít za následek jejich faktické zvýšení, ale také srozumitelnost pro všechny účastníky exekučního řízení (povinný a oprávněný), na řízení zúčastněné osoby (plátce příjmu), ale také pro celou veřejnost, by mohla být změna konstrukce nezabavitelné částky, která patří mezi jednu z nejsložitějších ve střední Evropě. Např. ve Spolkové republice Německo je nezabavitelná částka stanovena konkrétní částkou přímo v příloze příslušného zákona, jež

⁷⁵ Pozn. autora – nezabavitelná částka povinného pro rok 2024 činí 12 705,00 Kč a pro vyživovanou osobu 3 176,00 Kč, což představuje snížení o 933,00 Kč, resp. 234 Kč, oproti stavu v roce 2023.

danou problematiku upravuje (německá obdoba českého o.s.ř.), kde je nezabavitelná částka stanovena jasně konkrétní částkou podle rozsahu čisté mzdy a počtu vyživovaných osob daného povinného.⁷⁶ Nezabavitelná částka v České republice podléhá několika parametrům, které jsou následně dále ještě modifikovány různými poměry, jak bylo uvedeno výše, což přináší zejm. pro zaměstnavatele při provádění srážek významné komplikace. Některá aplikace změn pak přináší i výkladové nesrovnalosti, jako tomu bylo v případě navýšení normativních nákladů na bydlení v roce 2022, kdy jasný výklad přineslo až rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky.⁷⁷ V neposlední řadě aktuální konstrukce provádění srážek je složitá i pro samotné mzdové účetní, které odpovídají za správné provedení srážky, kdy ty velmi často vychází z výpočtů z účetních programů, které však nemusí dostatečně rychle změny reflektovat, jako tomu je i např. nyní v případě kalkulačky srážek na webu Ministerstva spravedlnosti České republiky,⁷⁸ která k 18. 2. 2024 nebyla aktualizována na data platná od 1. 1. 2024. Ověření správnosti výpočtu ze strany samotných zaměstnavatelů je pak značně časově náročné, zejména v případě, kdy zaměstnavatel provádí srážky u více zaměstnanců.

V případě možných změn v souvislosti s konstrukcí nezabavitelné částky je možné se inspirovat právní úpravou provádění srážek z příjmu povinného v rámci Slovenské republiky, kde výpočet nezabavitelné částky vychází toliko z jediného parametru, a to z výše minimální mzdy stanovené pro dané období, což vede k jasnému zjednodušení provádění srážek. Dle ust. § 1 odst. 1 nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 268/2006 Z. z., o rozsahu zrážok zo mzdy pri výkone rozhodnutia „*Základná suma, ktorá sa nesmie zraziť povinnému z jeho mesačnej mzdy, je 140 % zo životného minima na plnoletú fyzickú osobu platného v mesiaci, za ktorý sa vykonávajú zrážky.*“ Životní minimum na Slovensku s účinností od 1. 7. 2022 činí 268,88 €, ⁷⁹ tj. při přepočtu cca 6 844,34 Kč (s kurzem k 18. 2. 2024). Nezabavitelná částka povinného na Slovensku tak činí 376,43 €, tj. 9 582,03 Kč. Budeme-li srovnávat nezabavitelnou částku s jiným ekonomickým ukazatelem, a to minimální mzdou, tak na Slovensku představuje nezabavitelná částka 50,2 % minimální mzdy, která pro rok

⁷⁶ CHYTIL, P. Srovnání nezabavitelných částek v České republice a Německu. Nastal čas na změnu? Komorní listy. 2018, č. 2, s. 19.

⁷⁷ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 08.06.2022 Cpjn 202/2022.

⁷⁸ Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Kalkulačka pro výpočet srážek ze mzdy. justice.cz [online]. 2024. [cit. 18.2.2024]. Dostupné z: <<https://exekuce.justice.cz/vypocet-srazek-ze-mzdy/>>.

⁷⁹ SOLÍKOVÁ, V. Životné minimum od 1.7.2023 do 30.6.2024. podnikajte.sk [online]. 2023. [cit. dne 18. 2. 2024]. Dostupné z: <<https://www.podnikajte.sk/uctovnictvo/zivotne-minimum-od-1-7-2023-do-30-6-2024>>.

2024 činí 750 €, ⁸⁰ zatímco v České republice je tento poměr 67,2 % k minimální mzdě pro rok 2024 ve výši 18 900,00 Kč. ⁸¹ Nezabavitelná částka na vyživovanou osobu povinného na Slovensku se pak dle ust. § 1 odst. 2 shora specifikovaného nařízení se vypočte takto: „*Na každú osobu, ktorej povinný poskytuje výživné, sa započítava 25 % zo základnej sumy určenej podľa odseku 1; rovnako to platí aj na manžela povinného, ktorý má samostatný príjem.*“ Nezabavitelná částka na vyživovanou osobu se zohledňuje při provádění srážek ve výši 1/4, tj. 94,1 € (při přepočtu na české koruny 2 395,30 Kč). Při srovnání s minimální mzdou představuje aktuální nezabavitelná částka na vyživovanou osobu na Slovensku 12,5 %, zatímco v České republice činí 16,8 %.

Je tedy patrné, že mimo zjednodušení výpočtu je na Slovensku i nižší nezabavitelná částka ve srovnání s Českou republikou, a to jak v případě povinného, tak i vyživovaných osob. S ohledem na shora uvedené je navrhována nová konstrukce srážek, která by mohla být v České republice stanovena jako 225 % životního minima jednotlivce, a např. pro rok 2024 by tak tato činila 10 935,00 Kč, čímž by došlo ve srovnání se Slovenskem k vyrovnání rozdílné výše životního minima jednotlivce se zohledněním vyšší minimální mzdy v České republice jako jednoho z parametrů (poměr k minimální mzdě pro rok 2024 57,8 %). V případě vyživovaných osob by pak mohl být ponechán současný konstrukt nezabavitelné částky, když tato vychází toliko z nezabavitelné částky na povinného a její zjednodušení tak není na místě. Současnou konstrukci zohledňování vyživovaných osob lze označit za dostatečnou, a proto by byla ponechána v rámci zachování kontinuity i při stanovení jiného výpočtu nezabavitelné částky.

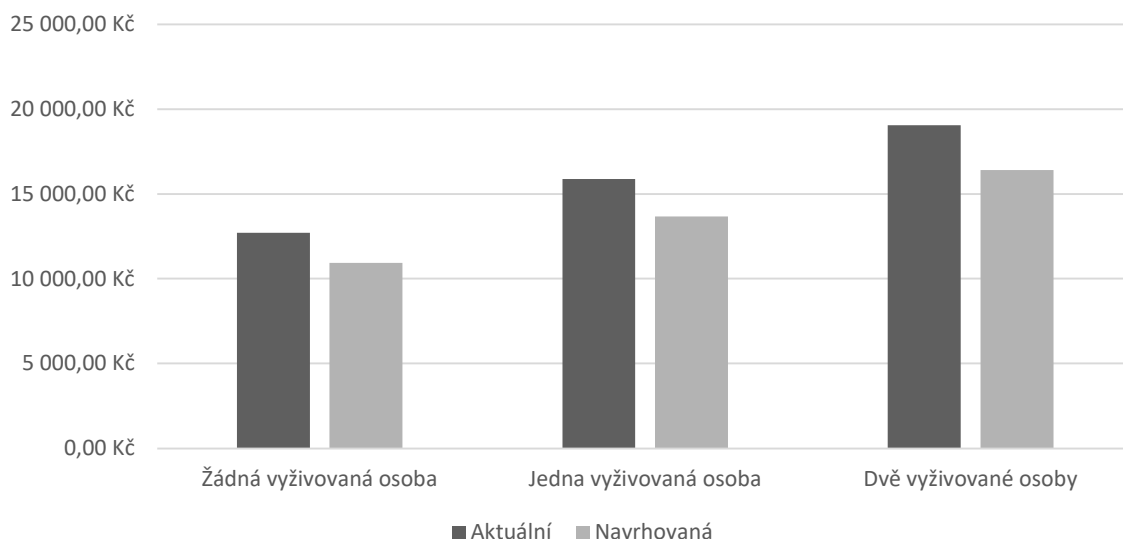
Shora uvedeným postupem by tak již nemuselo docházet ke složitým výpočtům srážek, kdy zejm. ze strany zaměstnavatelů musí docházet k součtu dvou částek, jež jsou stanoveny ve dvou různých podzákoných předpisech, a následnému poměrnému zohlednění. Zároveň by pak došlo i k snížení nezabavitelné částky povinného o 1 770,00 Kč a zvýšení prováděných srážek, což by posílilo vymahatelnost pohledávek v České republice. Nezabavitelné částky by tak při aplikaci navrhované změny činily:

⁸⁰ KASANICKÁ, A. Zmena výšky minimálnej mzdy na Slovensku pre rok 2024. e-cons.cz [online]. 2023. [cit. dne 18. 2. 2024]. Dostupné z: <<https://www.e-cons.cz/post/zmena-vysky-minimalnej-mzdy-na-slovensku-pre-rok-2024>>.

⁸¹ Ust. § 3 odst. 1 nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí, v aktuálním znění.

- na povinného 10 935,00 Kč;
- na povinného s jednou vyživovanou osobou 13 669,00 Kč;
- na povinného se dvěma vyživovanými osobami 16 403,00 Kč atd.

Graf č. 9: Projev navrhovaných změn na výši nezabavitelné částky při aplikaci na aktuální výše v roce 2024

Zdroj: vlastní zpracování, dle citované právní úpravy a navrhovaných změn (2024)

5.2.2 Minimální srážka z příjmu povinného a s tím související diskuse

Aktuální problematická situace související s prováděním srážek ze mzdy nebo jiného příjmu povinného je v současnosti předmětem i mnoha debat ve veřejném prostoru, které přinesly v dané problematice i jiná řešení, než je shora uvedená modifikace konstruktů nezabavitelné částky inspirovaná slovenskou právní úpravou. Jedním z navrhovaných řešení je novela exekučního řádu, která by se opírala o jeden základní pilíř, který by vedl k zavedení zcela nového institutu tzv. minimální (základní) měsíční srážky. Předmětné řešení nízkého uspokojení pohledávek z příjmu povinného podporuje zejm. Exekutorská komora České republiky, resp. soudní exekutoři, a Česká asociace věřitelů.

Institut minimální, základní nebo také fixní srážky z příjmu povinného představuje legislativní opatření, jež zajistí, aby každý měsíc bylo na vymáhanou pohledávku oprávněného, resp. na náklady exekuce soudního exekutora, vymoženo z příjmu povinného plnění v určité výši, a to i za situace, kdy daný příjem za současné právní úpravy nedosahuje

po zohlednění nezabavitelné částky povinného a jeho vyživovaných osob takové výše, aby z něj byly srážky prováděny.⁸²

V případě, že se politická reprezentace dohodne na uzákonění fixní srážky z příjmu povinného, bude nutné stanovit její jednotlivé parametry a také její uplatnění. Jedním z potřebných parametrů, který bude nutné stanovit, je i fixní výše takové srážky z příjmu povinného. V současné diskuzi nejvíce rezonuje nastavení minimální srážky, jež by se odvíjela od výše minimální mzdy jako jednoho ze základních ukazatelů ekonomického stavu společnosti. Konkrétní výše minimální srážky by pak dle současného návrhu činila 10 %, resp. 6 % minimální mzdy. V případě aktuální výše minimální mzdy, jež činí 18 900,00 Kč, by tak vždy bylo z příjmu povinného sraženo 1 890,00 Kč, resp. 1 134,00 Kč (což odpovídá i výši minimální splátky v rámci insolvence nebo také částce zákonného splátkového kalendáře ve smyslu ust. § 54 odst. 7 ex. řádu). Jak již vyplývá z rozlišení výše nezabavitelné částky, tak tato by nebyla jednotná pro všechny povinné, ale docházelo by k rozdělení povinných na dvě skupiny, a to na zranitelné povinné a na ostatní povinné.⁸³ Při určení, koho lze považovat za osobu zranitelnou, je možné vycházet např. z již přijaté právní úpravy omezení v souvislosti s mobiliární exekucí v ust. § 67 odst. 1 o.s.ř., kdy za zranitelnou osobu jsou např. považováni invalidní důchodci ve druhém a třetím stupni, starobní důchodci. Předmětem navrhované novely je také fakt, že v souvislosti s provedením minimální srážky již nebude zohledňována povaha vymáhané pohledávky, resp. její přednost, a minimální srážka bude prováděna toliko na základě časového hlediska, tj. dle pořadí.⁸⁴

Předmětné opatření povede k vyššímu uspokojení pohledávek věřitelů, a tím zvýšení vymahatelnosti práva v České republice. V rámci systému exekucí by pak mělo také dojít k narovnání práv jednotlivých účastníků, kdy prozatím byly zájmy dlužníků, jak vyplývá i ze shora uvedených dat, v rámci provádění srážek upřednostňovány, na úkor práva oprávněných na uspokojení pohledávek, jež mají za svými dlužníky. Nad to bude systém

⁸² Exekutorská komora České republiky. EK ČR: Srážky ze mzdy pod drobnohledem: Nezávislá studie hodnotí návrhy na zavedení základní srážky. ekcr.cz [online]. 25. 1. 2024. [cit. 21. 2. 2024]. Dostupné z: <<https://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/3085-ek-cr-srazky-ze-mzdy-pod-drobnohledem-nezavisla-studie-hodnoti-navrhy-na-zavedeni-zakladni-srazky?w=>>>.

⁸³ CECHL, P. Vláda zvažuje nový bič na dlužníky. novinky.cz [online]. 16. 1. 2024. [cit. dne 21. 2. 2024]. Dostupné z: <<https://www.novinky.cz/clanek/ekonomika-vlada-zvazuje-novy-bic-na-dluzniky-40457157>>.

⁸⁴ Rubikon Centrum, Člověk v tísni, Institut prevence a řešení předlužení, Charita ČR, Rada seniorů. Nevládní organizace zásadně nesouhlasí s návrhem exekutorů na zavedení tzv. fixní srážky v exekuci. clovekvtsini.cz [online]. 9. 1. 2024. [cit. dne 21. 2. 2024]. Dostupné z: <<https://www.clovekvtsini.cz/nevladni-organizace-zasadne-nesouhlasí-s-navrhem-exekutoru-na-zavedeni-tzv-fixni-srazky-v-exekuci-11017gp>>.

více předvídatelný jak pro oprávněné, exekutory, zaměstnavatele, ale také i pro povinné, kdy ti budou muset vždy počítat s tím, že příjem jim bude ponížen, což může mít výchovný efekt, kdy i nízkopříjmový povinný, který příp. nemá jiný majetek než svůj příjem ze zaměstnání, ze kterého nelze v současné době srážet, pocítí následky svého jednání a následné exekuce.

Jako většina změn v rámci exekucí, které jsou celospolečenským problémem, má i tato navrhovaná změna velké množství odpůrců, a to ze strany informovaných povinných, ale také ze strany různých asociací a nevládních organizací, jež se na pomoc dlužníkům a na boj proti chudobě zaměřují (typicky RUBIKON Centrum, z.ú., Člověk v tísni, o. p. s., Charita Česká republika). Kritika navrhované úpravy se vztahuje zejm. k tomu, že dochází k sankcionování těch povinných, jež jsou legálně zaměstnání, což může motivovat povinné k odchodu do tzv. šedé ekonomiky, kde nejsou z příjmu realizovány srážky, ale obecně i odvody do státního rozpočtu, což není problémem toliko věřitelů, ale společnosti jako celku. Zároveň kritici upozorňují na možnost zvýšeného rizika chudoby zejm. v případě zranitelných osob či např. samoživitelů a jejich nejbližších rodinných příslušníků, kdy toto riziko je v nepoměru ke zvýšení splátek věřitelům, kdy toto zvýšení považují za zanedbatelné. Dle jejich názoru, by pak k vyšší efektivnosti daného způsobu provedení exekuce vedlo zvýšení minimální mzdy a lepší redukce práce tzv. „na černo“.⁸⁵ Dle autora projektu *Mapa exekucí* Radka Hábla by na místo fixní srážky mohlo dojít ke zrušení započtení manžela jako vyživované osoby, kdy má za to, že tímto dochází ke znevýhodnění samoživitelů, příp. osob žijících v partnerském soužití. Další možné řešení by pak, dle jeho názoru, mohlo být i rozšíření srážek pro nepřednostní pohledávky na 2/3 (namísto současné 1/3) v případě, že jsou na příjem povinného evidovány více než 4 exekuční příkazy.⁸⁶

Institut minimální srážky z příjmu povinného se jeví s ohledem na shora uvedené jako jeden z nejjednodušších řešení daného problému, kdy případná implementace změn nebude náročná ani pro zaměstnavatele / plátce příjmu, kteří budou následně srážku provádět. Lze se ztotožnit i se závěry v nezávislé studii, kde odborníci považovali konstrukt výpočtu

⁸⁵ Rubikon Centrum, Člověk v tísni, Institut prevence a řešení předlužení, Charita ČR, Rada seniorů. Nevládní organizace zásadně nesouhlasí s návrhem exekutorů na zavedení tzv. fixní srážky v exekuci. clovekvtsni.cz [online]. 9. 1. 2024. [cit. dne 21. 2. 2024]. Dostupné z: <<https://www.clovekvtsni.cz/nevladni-organizace-zasadne-nesouhlasí-s-navrhem-exekutoru-na-zavedeni-tzv-fixni-srazky-v-exekuci-11017gp>>.

⁸⁶ HOVORKOVÁ, K. Lidem v exekuci zůstane méně. Expert vysvětluje, co se mění. penize.cz [online]. 26. 1. 2024. [cit. dne 21. 2. 2024]. Dostupné z: <<https://www.penize.cz/exekuce/451117-lide-v-exekuci-to-budou-mit-letos-tezsi-expert-vysvetluje-co-se-zmeni>>.

minimální srážky za zcela adekvátní i z toho pohledu, že není dána fixní výše, ale tato se odvíjí od minimální mzdy. Navrhovaná procentuální výše by neměla být, dle jejích názoru, zjevně nepřiměřená, resp. pro povinného likvidační, kdy v opačném případě má ten který dlužník možnost využít institutu oddlužení v rámci insolvence.⁸⁷ S ohledem na shora uvedené je nutné současné úvahy veřejnosti směřující k zavedení institutu minimální srážky považovat za vhodné, kdy se je na místě případně přiklonit i ke zrušení uplatnění manžela jako vyživované osoby, jak zmiňoval Radek Hábl. Obavy kritiků, které souvisí s případným odlivem povinných do tzv. šedé ekonomiky, jsou pak zjevně liché, kdy tyto nelze ani nějakým způsobem podložit, příp. ověřit, přičemž žádné jiné změny s prováděním srážek či obecně s odvody z příjmu k takovému trendu nevedly.

5.2.3 Změna paušální náhrady nákladů plátce příjmu povinného

Jak bylo uvedeno v teoretické části práce, tak provádění srážek z příjmu povinného, resp. obecně zaměstnávání osob v exekuci, znamená pro všechny zaměstnavatele zvýšenou administrativní zátěž spočívající zejm. v evidenci exekučních příkazů, poskytování součinností jednotlivým exekutorům apod. Uvedená zátěž při zaměstnávání povinných pak mnohdy je, jak vyplývá i z praktických zkušeností, překážkou pro uzavření pracovní smlouvy s tím konkrétním povinným (zejm. v případě malých podnikatelů / firem), kdy při pracovních pohovorech je toto jedním z uváděných důvodů proč byl pracovní poměr ukončen či nebylo možné nalézt jiné zaměstnání. Nižší zaměstnanost takových osob pak nemá důsledky jen pro samotné oprávněné, jež vymáhají pohledávky v rámci exekuce, a není možné provádět srážky ze mzdy / platu, ale také i pro ekonomiku jako celek (odvody do státního rozpočtu, sociální podpora povinných ze strany státu apod.). I proto je na místě příp. hovořit o motivaci zaměstnavatelů i v této oblasti.

O tom, že je na místě podporovat zaměstnavatele, resp. vyrovnávat jejich zvýšené náklady v souvislosti se zaměstnáváním povinných, není pochyb a jisté snahy jsou v této oblasti již přijaty i ze strany zákonodárců, resp. moci výkonné. Např. v souvislosti s poskytováním součinnosti došlo u větších zaměstnavatelů k elektronizaci poskytování součinnosti prostřednictvím datových souborů, kdy zároveň jsou přesně stanoveny

⁸⁷ Exekutorská komora České republiky. EK ČR: Srážky ze mzdy pod drobnohledem: Nezávislá studie hodnotí návrhy na zavedení základní srážky. ekcr.cz [online]. 25. 1. 2024. [cit. 21. 2. 2024]. Dostupné z: <<https://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/3085-ek-cr-srazky-ze-mzdy-pod-drobnohledem-nezavisla-studie-hodnoti-navrhy-na-zavedeni-zakladni-srazky?w=>>>.

informace, jež mohou být požadovány soudním exekutorem po zaměstnavateli povinného.⁸⁸ Dále si zaměstnavatelé při provádění srážek mohou ze srážky z příjmu povinného uplatnit paušální náhradu ve výši 50,00 Kč, což by mělo vyrovnat tyto náklady. Takovou úpravu paušální náhrady je však nutné považovat za nedostatečnou a za současného stavu jako téměř nepoužitelnou, a to z následujících důvodů.

V první řadě je tato částka uplatňována toliko v případě, že jsou srážky prováděny, tj. nijak nejsou reflektovány zvýšené náklady zaměstnavatele v případě, že z příjmu povinného není možné provádět srážky, protože nedosahuje „postižitelné“ výše. Náklady spojené s provedením jednotlivé srážky jsou pak již pravidelnou, ale co do výše nikoliv vysokou položkou v nákladech zaměstnavatele, kdy výpočet je často stanoven účetním programem z poskytnutých dat, zatímco případné zpracování odpovědi na požadovanou součinnost či zaevidování exekučního příkazu je většinou časově, tedy i personálně náročnější než provedení srážky. Částka 50,00 Kč tak dostatečně nereflektuje náklady spojené s danou agendou, kdy je tato jednotná v případě většího množství exekucí i v případě, že jsou srážky prováděny zároveň pro pohledávku přednostní (1/3) a pro pohledávku nepřednostní (1/3).⁸⁹ Dalším aspektem, který je vnímán jako problematický, je i skutečnost, že uvedeným postupem jsou dané náklady zaměstnavatele přenášeny na povinného, resp. následně přeneseně i na oprávněného, když vždy dochází ke snížení prováděné srážky a tím ke snížení uspokojení pohledávek. O neaplikovatelnosti dané právní úpravy všeobecně na provádění srážek z příjmu povinného hovoří i fakt, že paušální náhradu nákladů lze uplatnit pouze v případě, že konkrétní exekuční příkaz k provedení exekuce srážkami ze mzdy nebo jiného příjmu povinného, v jehož prospěch jsou srážky prováděny, byl doručen prvnímu plátcí po účinnosti dané novely, tj. po 1. 1. 2022.⁹⁰ U většiny povinných je tak daná právní úprava nepoužitelná, neboť exekuce trvají i několik let a exekuční příkaz první pořadí byl vydán ještě před danou novelou.

Aktuální místy neudržitelnou situaci by tak bylo na místě řešit jiným efektivnějším opatřením, které by zajistilo vyšší uplatnitelnost povinných na trhu práce, a s tím spojené snížení nákladů zaměstnavatelů, jež jsou spojeny se zaměstnáváním povinných, jak bylo

⁸⁸ Ust. § 34 odst. 4 ex. řádu.

⁸⁹ Ust. § 270 odst. 2 o.s.ř.

⁹⁰ Čl. II bod 3. zákona č. 286/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

uvedeno výše. I v této oblasti by možné řešení mohlo vycházet z již nastavených pravidel, byť se tyto týkají zaměstnávání osob s jinými specifickými potřebami, resp. osob se zdravotním postižením. Podpora zaměstnavatelů, kteří zaměstnávají osoby se zdravotním postižením je aktuálně poskytována prostřednictvím několika druhů finančních příspěvků, a to v závislosti na tom, zda se jedná o zaměstnávání mimo nebo v rámci tzv. chráněného trhu práce,⁹¹ kdy se jedná např. o:

- příspěvek na zřízení pracovního místa pro dané zaměstnance;
- příspěvek na úhradu provozních nákladů vynaložených v souvislosti se zaměstnáváním daného zaměstnance atd.

Mimo podporu v rámci poskytování konkrétních příspěvků je zaměstnávání osob se zdravotním postižením podporováno i prostřednictvím tzv. slev na dani ve smyslu zákona č. 585/1992 Sb., zákon České národní rady o daních z příjmů.⁹² V závislosti na stupni zdravotního postižení má pak zaměstnavatel obecně právo uplatnit slevu na dani ve výši 60 000,00 Kč (v případě zaměstnanců s těžším zdravotním postižením) nebo ve výši 18 000,00 Kč (u zaměstnanců s jiným zdravotním pojištěním než těžší).⁹³

Navrhované řešení pak vychází právě z možnosti zaměstnavatele uplatnit na povinného, jež je u něj zaměstnán slevu na dani, kdy výše slevy by se mohla odvíjet od počtu exekucí, jež jsou na mzdu / plat povinného evidovány. Vzhledem k tomu, že nelze co do nákladů pro zaměstnavatele srovnávat bez dalšího tyto dvě skupiny zaměstnanců, není možné ponechat stejnou výši slevy, kdy tato by mohla být následující:

- v případě, že je na příjem povinného evidován 1 až celkem 5 exekučních příkazů (usnesení o vyrozumění nového plátce) by výše slevy činila 150,00 Kč / za celý odpracovaný měsíc povinného (tj. max. 1 800,00 Kč rok / na zaměstnaného povinného);
- v případě, že na příjem povinného evidováno více než šest exekučních příkazů (usnesení o vyrozumění nového plátce) by výše slevy činila 200,00 Kč / za celý

⁹¹ Chráněný trh práce je ten, ve kterém je zaměstnáno více než 50 % osob se zdravotním pojištěním z celkového počtu zaměstnanců daného zaměstnavatele.

⁹² Úřad práce České republiky. Zaměstnávání osob se zdravotním postižením. uradprace.cz [online]. 9. 10. 2023. [cit. 9. 12. 2023]. Dostupné z: <<https://www.uradprace.cz/zamestnavani-osob-se-zdravotnim-postizenim1>>.

⁹³ Ust. § 35 odst. 1 zákona č. 585/1992 Sb., zákon České národní rady o daních z příjmů.

odpracovaný měsíc povinného (tj. max. 2 400,00 Kč / rok na zaměstnaného povinného).

V případě uplatnění slev na dani by pak byl nastaven i limit pro maximální uplatnění výše navržené slevy na dani, a to ve výši 40 000,00 Kč / ročně na zaměstnavatele. Kromě tohoto limitu by pak byly ponechány i dosud zavedené limity v souvislosti s možností uplatnění paušální náhrady ve výši 50,00 Kč, a to ve smyslu ust. § 301 odst. 2 o.s.ř. (např. na příjmy z platů, ze služebního příjmu, nemocenského apod.). Daná sleva na dani by se pak dále netýkala zaměstnavatelů, kteří mají povinnost poskytovat součinnost prostřednictvím datového souboru, tj. u tzv. větších zaměstnavatelů (viz výše), kteří by mohli slevu na dani uplatňovat ve výši max. 50,00 Kč na zaměstnance – povinného / měsíc s maximálním limitem do 20 000,00 Kč / rok na zaměstnavatele.

Shora uvedeným opatřením by rozhodně došlo ke zvýšení uplatnění povinných na trhu práce zejm. u menších soukromoprávních zaměstnavatelů, u kterých se zvýšené náklady s danou agendou projevují nejvíce, ale zároveň je zvýšena i podpora i velkých zaměstnavatelů, kdy navrhovaným řešením bude zajištěna náhrada i bez ohledu na provádění srážek v tom kterém měsíci. Uplatnění slev na dani pak nebude snižovat případně provedené srážky, čímž také dojde k možnému zvýšení uspokojení pohledávek věřitelů (oprávněných). Na rozdíl od případných příspěvků pro zaměstnavatele, pak tímto nebude zatížen ve větším rozsahu i státní rozpočet, kdy z něj nebudou muset být vynaloženy finanční prostředky. Uplatněné slevy na dani by pak měla kompenzovat i vyšší zaměstnanost povinných, kteří by nebyli nuceni provádět výdělečnou činnost v rámci šedé ekonomiky, čímž bude zajištěn i vyšší přísun odvodů do státního rozpočtu.

6 Závěr

Cílem diplomové práce bylo zhodnocení aktuálního stavu vymáhání pohledávek v České republice v rámci exekucí s přihlédnutím k provedení exekuce srážkami ze mzdy nebo jiných příjmu povinného. Hlavní cíl práce tak směřoval k určení, zda za současného stavu lze hodnotit vymáhání pohledávek na základě exekučního příkazu k provedení exekuce srážkami ze mzdy nebo jiného příjmu povinného za dostatečně efektivní, a zda je aktuální situace dlouhodobě udržitelná, a to ve vztahu k vybranému ekonomickému ukazateli – vývoji růstu platů zaměstnanců územně samosprávných celků, a také obecně.

Důležitým podkladem pro zpracování tématu práce se stala její teoretická část, ve které byla právně rozebrána úprava exekucí v České republice, s přihlédnutím k základním pojmům, jež práce dále využívá. V neposlední řadě byla pak teoreticky do hloubky analyzována současná úprava provádění srážek ze mzdy nebo jiného příjmu povinného, jako jednoho z nejvíce využívaných způsobů provedení exekuce. Provádění srážek bylo zohledněno jak z pohledu povinného a oprávněného, ale také z pohledu zaměstnavatele (mzdových účetních), kteří mají jisté povinnosti nejen v případě realizace srážek z příjmu povinného.

Vlastní část práce se zaměřila na výši nezabavitelné částky ve sledovaném období, tj. od 1. 1. 2020 do 31. 12. 2023, kdy došlo k nastínění jejího vývoje v čase, a to vč. jednotlivých parametrů, které byly valorizovány. S ohledem na téma diplomové práce a nastíněné cíle byl v této části proveden i výzkum vývoje změn v souvislosti s platem zaměstnanců ve veřejné správě, a to konkrétně u třech typových zaměstnanců územně samosprávných celků – uklízeče, referenta (úředníka) a strážníka obecní policie. Vývoj změn předmětných dat byl zohledněn v rámci přehledných grafů, ze kterých vyplývají jasné trendy v parametrech nezabavitelné částky. Zjištěné parametry ve sledovaném období byly porovnány a pro získání konkrétních dat bylo využito i dotazníkového šetření u vybraných územně samosprávných celků. Výsledky dotazníkového šetření byly sumarizovány v rámci dvou samostatných tabulek, kdy jedna vycházela z hrubých dat, která byla poskytnuta, a druhá obsahovala již upravená data dle jednotlivých parametrů.

Ze zjištěných dat a provedeného srovnání byl zaujat jasný závěr, že ve sledovaném období se provádění srážek z příjmu stalo méně efektivním způsobem vymáhání pohledávek v rámci exekuce. Ze závěrů vyplývá, že dochází k neustálému zvyšování nezabavitelné

částky z příjmu povinného, přičemž při srovnání růstu platového tarifu je jasně patrný trend, spočívající ve snižování prováděných srážek. Zároveň ani v případě zaměstnanců územně samosprávných celků nelze, dle daných dat, uzavřít, že každému jsou srážky prováděny, neboť příjem značné části zaměstnanců nedosahuje zabavitelné výše (se zohledněním vyživovaných osob). Daný stav je tak na místě, dle poznatků práce, označit v rámci vymahatelnosti práva za neudržitelný a je na místě, aby došlo k jeho úpravě s cílem zvýšit vymahatelnost pohledávek v rámci tohoto způsobu provádění exekuce.

Za účelem možných změn navrhla práce tři konkrétní řešení, které by požadovaný cíl měly naplnit, přičemž každé z navrhovaných řešení lze v zásadě aplikovat samostatně nebo ve spojení s dalšími navrženými opatřeními. První navržené opatření se týkalo konstruktivní nezabavitelné částky, kdy by mělo dojít ke změně a zjednodušení jejího výpočtu. Navržené řešení se nechává inspirovat slovenskou právní úpravou, kdy výše nezabavitelné částky by byla ovlivňována toliko výší životního minima jednotlivce, což by zjednodušilo výpočet a přehlednost srážek.

Další navržené opatření vztahující se k výpočtu srážek z příjmu povinného vychází z aktuálně velmi diskutovaného institutu minimální srážky z příjmu, která by fakticky garantovala provedení srážky z příjmu v jakékoliv výši, a to ve formě určitého procenta ze stanovené minimální mzdy. Práce na daný institut pohlíží jak z pohledu jeho propagátorů, tak i ze strany kritiků, kdy i přesto je řešení vnímáno jako žádoucí a nejvíce efektivní pro zvýšení vymahatelnosti pohledávek.

Poslední opatření, které práce navrhuje pro realizaci srážek z příjmu povinného, je změna náhrad pro zaměstnavatele za provádění srážek, resp. obecně za zpracování agendy zaměstnaných povinných, kdy současné nastavení paušální náhrady nákladů plátce příjmu povinného je zhodnoceno jako neefektivní. Práce přináší řešení ve formě možných slev na dani pro zaměstnavatele za zaměstnávání povinných a vedení s tím související agendy, a to v různých hodnotách v závislosti na určitých parametrech. Navrženým řešením by nedocházelo ke snížení srážek z důvodu uplatnění paušální náhrady a mohlo by znamenat i větší uplatnění povinných na trhu práce a následné zvýšení příjmů do státního rozpočtu, čímž by bylo vyrovnáno i případné snížení odvodů ze strany zaměstnavatelů v případě uplatnění slevy na dani.

Přestože lze veškerá opatření, jak již bylo uvedeno výše, navrhnout jako samostatná, tak s ohledem na aktuální neudržitelnou situaci při provádění srážek, by bylo na místě provést komplexnější novelu občanského soudního řádu, příp. exekučního řádu, a změny akceptovat ve vzájemné souvislosti.

Seznam použitých zdrojů

Tištěné zdroje

BREBURDA, J. *Exekuce srážkami ze mzdy*. 11. aktualizované vydání. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2023. 607 s. ISBN 978-80-7554-382-0.

CHYTIL, P. Srovnání nezabavitelných částek v České republice a Německu. Nastal čas na změnu? *Komorní listy*. 2018, č. 2, s. 19.

DRÁPAL, L. a kol. *Občanský soudní řád: komentář. Velké komentáře*. Praha: C.H. Beck, 2009. 1176 s. ISBN 978-80-7400-107-9.

KASÍKOVÁ, M. a kol. *Exekuční řád. Komentář*. 5. vydání. Praha: C.H. Beck, 2022. 1366 s. ISBN 978-80-7400-855-9.

LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád (§ 251 až 376). Exekuční řád. Exekuční právo. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015. 556 s. ISBN 978-80-7478-988-5.

MOLÁK, S., KREJTA, J. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2023. 1404 s. ISBN 978-80-7676-575-7.

SVOBODA, K. *Exekuční řízení: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020. Praktická knihovna (C.H. Beck). 552 s. ISBN 978-80-7400-802-3.

SVOBODA, K., JÍCHA, L. a kol. *Exekuční řád: komentář. Beckovy komentáře*. Praha: C.H. Beck, 2022. 1274 s. ISBN 978-80-7400-863-4.

SVOBODA, K. a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 3. vydání. Beckova edice komentované zákony. V Praze: C.H. Beck, 2021. 1840 s. ISBN 978-80-7400-828-3.

ŠÍNOVÁ, R., KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, I. a kol. *Civilní proces*. Praha: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). 359 s. ISBN 978-80-7400-600-5.

ŠUBRT, Bořivoj. *Exekuční a ostatní srážky ze mzdy a z jiných příjmů: pro roky 2013 a 2014*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. 156 s. ISBN 978-80-7478-378-4.

WOLFOVÁ, J., ŠTIKA, M. *Soudní exekuce*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. 336 s. ISBN 978-80-7552-427-0.

Právní předpisy a soudní rozhodnutí

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky

Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 268/2006 Z. z., o rozsahu zrážok zo mzdy pri výkone rozhodnutia

Nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí

Nařízení vlády č. 595/2006 Sb., o způsobu výpočtu základní částky, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí, a o stanovení částky, nad kterou je mzda postižitelná srážkami bez omezení

Nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě

Nařízení vlády č. 341/2017 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě

Nařízení vlády č. 61/2020 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima

Nařízení vlády č. 75/2022 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima

Nařízení vlády č. 204/2022 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima

Nařízení vlády č. 436/2022 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima

Stavovský předpis Exekutorské komory ČR ze dne 23. 5. 2002, kancelářský řád

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 08.06.2022 Cpjn 202/2022

Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 329/2008 Sb., o centrální evidenci exekucí

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Zákon č. 585/1992 Sb., zákon České národní rady o daních z příjmů

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře

Zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších předpisů

Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

Zákon č. 286/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Internetové zdroje

CECHL, P. Vláda zvažuje nový bič na dlužníky. novinky.cz [online]. 16. 1. 2024. [cit. dne 21. 2. 2024]. Dostupné z: <<https://www.novinky.cz/clanek/ekonomika-vlada-zvazuje-novy-bic-na-dluzniky-40457157>>.

Český statistický úřad. Úroveň vzdělání obyvatelstva podle výsledku sčítání lidu. szso.cz [online]. 2014. [cit. dne 19. 12. 2023]. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/documents/10180/20536250/17023214.pdf/7545a15a-8565-458b-b4e3-e8bf43255b12?version=1.1>>.

Exekutorská komora České republiky. EK ČR: Srážky ze mzdy pod drobnohledem: Nezávislá studie hodnotí návrhy na zavedení základní srážky. ekcr.cz [online]. 25. 1. 2024. [cit. 21. 2. 2024]. Dostupné z: <<https://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/3085-ek-cr-srazky-ze-mzdy-pod-drobnohledem-nezavisla-studie-hodnoti-navrhy-na-zavedeni-zakladni-srazky?w=>>>.

Exekutorská komora České republiky. Základní statistické údaje [online]. Statistika.ekcr.info. [cit. 24. 2. 2024]. Dostupné z <<https://statistika.ekcr.info/statistika>>.

Exekutorská komora České republiky. 28. Rozdíl mezi exekucí a soudním výkonem rozhodnutí. ekcr.cz [online]. 2024. [cit. dne 13. 2. 2024]. Dostupné z: <<https://www.ekcr.cz/1/exekutori-radi/838-28-rozdil-mezi-exekuci-a-soudnim-vykonem-rozhodnuti?w=>>>.

HENDRYCH, D. *Právníký slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. [online]. Praha: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. [cit. dne 26.7.2023]. PDF formát. Dostupné z: <<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhf64zrguxgyzlyl5zxc4dfojuw64s7mrsxe33hmf2gs3tgmvzgs33sne>>.

HOVORKOVÁ, K. Lidem v exekuci zůstane méně. Expert vysvětluje, co se mění. penize.cz [online]. 26. 1. 2024. [cit. dne 21. 2. 2024]. Dostupné z: <<https://www.penize.cz/exekuce/451117-lide-v-exekuci-to-budou-mit-letos-tezsi-expert-vysvetluje-co-se-zmeni>>.

KASANICKÁ, A. Zmena výšky minimálnej mzdy na Slovensku pre rok 2024. e-cons.cz [online]. 2023. [cit. dne 18. 2. 2024]. Dostupné z: <<https://www.e-cons.cz/post/zmena-vysky-minimalnej-mzdy-na-slovensku-pre-rok-2024>>.

LEVÝ, J. In: SVOBODA, K. a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 3. vydání. Beckova edice komentované zákony. [online]. Praha: C.H. Beck, 2021. [cit. dne 1.10.2023]. Dostupné

z: <<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgipwk232ge4dexzrfzzwexzrhe3dgxzzhfpaxzrshayq>>.

Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky. Vláda přijala návrh ministryně Jany Maláčové na zvýšení životního a existenčního minima [tisková zpráva]. mpsv.cz [online]. 17. 2. 2020. [cit. 9. 12. 2023]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/1248138/17_02_2020+TZ++zv%C3%BD%C5%A1en%C3%AD+%C5%BEivotn%C3%ADho+a+existen%C4%8Dn%C3%ADho+minima.pdf/6267a261-c596-a5da-dd5e-a71b85da3cb9>.

Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky. Vláda zvýšila existenční a životní minimum. Od července dosáhne na pomoc státu více lidí [tisková zpráva]. mpsv.cz [online]. 29. 6. 2022. [cit. 9. 12. 2023]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/2786931/TZ_existen%C4%8Dn%C3%AD+a+%C5%BEivotn%C3%AD+minimum_290622.pdf/f5639a63-11f9-ef5c-17a4-0c893d819826>.

Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky. Vláda zvýšila životní a existenční minimum, prodloužila příspěvek pro solidární domácnosti [tisková zpráva]. mpsv.cz [online]. 14. 12. 2022. [cit. 9. 12. 2023]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/2786931/TZ_vl%C3%A1da_14122022.pdf/ce14d7f5-4d3e-9fea-45b5-19c237ed4926>.

Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky. Příručka pro personální agendu a odměňování zaměstnanců. Platová třída. ppropo.mpsv.cz [online]. 2023. [cit. dne 19. 12. 2023]. Dostupné z: <<https://ppropo.mpsv.cz/XX5Platovatrida>>.

Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky. Příručka pro personální agendu a odměňování zaměstnanců. Platový stupeň. ppropo.mpsv.cz [online]. 2023. [cit. dne 19. 12. 2023]. Dostupné z: <<https://ppropo.mpsv.cz/xx6platovystupen>>.

Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky. Příručka pro personální agendu a odměňování zaměstnanců. Platový tarif. ppropo.mpsv.cz [online]. 2023. [cit. dne 19. 12. 2023]. Dostupné z: <<https://ppropo.mpsv.cz/xx7platovytarif>>.

Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky. Příspěvek na bydlení. [online]. [cit. dne 26.7.2023]. Dostupné z: <<https://www.mpsv.cz/-/prispevek-na-bydleni>>.

Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Kalkulačka pro výpočet srážek ze mzdy. justice.cz [online]. 2024. [cit. 18.2.2024]. Dostupné z: <<https://exekuce.justice.cz/vypocet-srazek-ze-mzdy/>>.

MORAVEC, J., GRÄTZOVÁ, S. Paušální náhrada nákladů pro plátcem mzdy. epravo.cz [online]. 2021. [cit. dne 26.7.2023]. Dostupné z: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/pausalni-nahrada-nakladu-pro-platce-mzdy-113909.html?mail>>.

PILGERTOVÁ, T. Mzda či plat? Velký rozdíl! Mylaw.cz [online]. 2019. [cit. dne 19. 12. 2023]. Dostupné z: <<https://mylaw.cz/clanek/mzda-ci-plat-velky-rozdil-766/>>.

Rubikon Centrum, Člověk v tísní, Institut prevence a řešení předlužení, Charita ČR, Rada seniorů. Nevládní organizace zásadně nesouhlasí s návrhem exekutorů na zavedení tzv. fixní srážky v exekuci. clovekvtsni.cz [online]. 9. 1. 2024. [cit. dne 21. 2. 2024]. Dostupné z: <<https://www.clovekvtsni.cz/nevladni-organizace-zasadne-nesouhlasi-s-navrhem-exekutoru-na-zavedeni-tzv-fixni-srazky-v-exekuci-11017gp>>.

SOLÍKOVÁ, V. Životné minimum od 1.7.2023 do 30.6.2024. podnikajte.sk [online]. 2023. [cit. dne 18. 2. 2024]. Dostupné z: <<https://www.podnikajte.sk/uctovnictvo/zivotne-minimum-od-1-7-2023-do-30-6-2024>>.

Stanovisko Ministerstva spravedlnosti České republiky k součinnostním dotazům soudních exekutorů na plátcem mzdy povinných [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti České republiky, 2020 [cit. dne 30. 9. 2023]. Dostupné z: <https://exekuce.justice.cz/wp-content/uploads/2020/01/137_2019-ODKA-ORG_3_Priloha_2_Schv%C3%A1len%C3%AD_metodick%C3%BDch_pokyn%C5%AF____Sou%C4%8Dinnost_soudn%C3%ADch_exekutor%C5%AF_ve_.pdf>.>.

TOMAN, P., NESROVNAL, J. Paušální náhrady nákladů poskytované zaměstnavateli za provádění exekucí z mezd jeho zaměstnanců – dopady do daní a účetnictví. *Advokátnidenik.cz* [online]. 2022. [cit. dne 30. 9. 2023]. Dostupné z: <<https://advokatnidenik.cz/2022/04/05/pausalni-nahrady-nakladu-poskytovane>>.

zamestnavateli-za-provadeni-exekuci-z-mezd-jeho-zamestnancu-dopady-do-dani-a-ucetnictvi/>.

Úřad práce České republiky. Zaměstnávání osob se zdravotním postižením. uradprace.cz [online]. 9. 10. 2023. [cit. 9. 12. 2023]. Dostupné z: <<https://www.uradprace.cz/zamestnavani-osob-se-zdravotnim-postizenim1>>.

7 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

7.1 Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Celkový přehled získaných dat.....	55
Tabulka č. 2: Přehled získaných dat po úpravě (uvedené shora).....	56

7.2 Seznam grafů

Graf č. 1: Růst částky životního minima v období od 1. 1. 2020 do 31. 12. 2023.....	40
Graf č. 2: Růst částky normativních nákladů na bydlení od 1. 1. 2020 do 31. 12. 2023 (vč. zohlednění navýšení částky pro účely srážek ze mzdy – ust. § 26a zákona č. 117/1995 Sb.).....	41
Graf č. 3: Růst nezabavitelné částky povinného a vyživované osoby od 1. 1. 2020 do 31. 12. 2023.....	43
Graf č. 4: Růst nezabavitelné částky povinného v modelovém příkladu (tj. se zohledněním dvou vyživovaných osob) od 1. 1. 2020 do 31. 12. 2023.....	44
Graf č. 5: Růst platového tarifu jako základní složky platu v případě zaměstnance uklízeče v 2. platové třídě za sledované období od 1. 1. 2020 do 31. 12. 2023.....	49
Graf č. 6: Růst platového tarifu jako základní složky platu v případě zaměstnance – referent finančního odboru – správa místních poplatků v 9. platové třídě za sledované období od 1. 1. 2020 do 31. 12. 2023.....	50
Graf č. 7: Růst platového tarifu jako základní složky platu v případě zaměstnance – strážník v 7. platové třídě za sledované období od 1. 1. 2020 do 31. 12. 2023.....	51
Graf č. 8: Vývoj provedených srážek z platu povinného v modelových příkladech (tj. bez vyživované osoby, s jednou vyživovanou osobou a dvěma vyživovanými osobami) od 1. 1. 2020 do 31. 12. 2023.....	58
Graf č. 9: Projev navrhovaných změn na výši nezabavitelné částky při aplikaci na aktuální výše v roce 2024.....	66

7.3 Seznam použitých zkratk

ex. řád	zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů
o.s.ř.	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

8 Přílohy

Příloha č 1: Vzor žádosti o poskytnutí informací

Hlavní město Praha
Magistrát hlavního města Praha
Mariánské nám. 2
110 00 Praha

Žádost o poskytnutí informace

Vážení,

dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů, tímto žádám shora uvedený povinný subjekt o poskytnutí následujících informací:

1. Kolik zaměstnanců má povinný subjekt v pracovním poměru dle zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce?
2. Zda a případně vůči kolika zaměstnancům povinného subjektu dle bodu 1. je vedena exekuce srážkami ze mzdy a jiných příjmů dle zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád (tj. povinnému subjektu byl doručen exekuční příkaz k provedení exekuce srážkami ze mzdy nebo jiného příjmu povinného, případně usnesení o vyrozměnění nového plátce mzdy)?
3. V případě kladné odpovědi na bod 2. u každého takového zaměstnance uveďte:
 - a. průměrnou výši čisté mzdy (za měsíce srpen, září a říjen 2023);
 - b. počet vyživovaných osob;
 - c. zda jsou z příjmu realizovány srážky;
 - d. zda je sráženo na přednostní nebo nepřednostní pohledávku.

Žádám o zaslání odpovědi do datové schránky ID DS [REDACTED].

Děkuji a jsem s pozdravem,

Bc. Iva Šufajzlová

nar. [REDACTED]

bytem [REDACTED]

[REDACTED]